

Litteraturstudie om videregående VEU i Danmark

Overblik over dansk- og engelsksprogede studier i
perioden 2010-2019

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

FORORD

Litteraturstudie om videregående VEU i Danmark

I Danmark har der gennem de seneste ti år været en betydelig vækst inden for de ordinære videregående uddannelser, mens aktivitetsudviklingen inden for videregående voksen- og efteruddannelse (VEU) er stagneret. Stagnationen gælder især uddannelser på diplomuddannelsesniveau, der tegner sig for størstedelen af aktiviteten inden for videregående VEU. Hertil kommer, at der fortsat er en relativt begrænset del af de faglærte, der fortsætter på en akademiuddannelse.

Den stagnerende aktivitet på videregående VEU er en udfordring i et livslangt læringsperspektiv, fordi de kompetencer, den enkelte tilegner sig på grunduddannelserne, løbende må følges op, vedligeholdes og udbygges med ny læring. Jo mere videnstungt samfundet bliver, og jo hastigere arbejdsmarkedets efterspørgsel på kompetencer ændrer sig, desto mere nødvendigt bliver det at kunne genindtræde i uddannelsessystemet og forny sine kompetencer. Derfor satte regeringen og arbejdsmarkedets parter med Trepartsaftalen fra 2017 fokus på at styrke brugen af videregående VEU, blandt andet gennem øget brug af realkompetencevurderinger (RKV) og hurtigere kursusudvikling på akademiuddannelserne og diplomuddannelserne.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har i sin handlingsplan for 2019 valgt at igangsætte et projekt om videregående VEU. Projektet skal bidrage med viden om, hvordan aktiviteten på forskellige områder og i forhold til forskellige målgrupper ser ud og udvikler sig, samt viden om, hvordan videregående VEU anvendes, og hvor godt udbuddet imødekommer arbejdsmarkedets behov. Dette med henblik på at kunne give bud på tiltag, der kan skabe et bedre match mellem udbud og efterspørgsel.

I dette litteraturstudie, som er det første produkt, der er udgivet i forbindelse med projektet, har vi sat os for at afdække den viden, der er skabt på feltet i form af studier med specifikt fokus på videregående VEU i en dansk sammenhæng.

Mikkel Haarder
Direktør

INDHOLD

Litteraturstudie om videregående VEU i Danmark

1	Sammenfatning	5
2	Indledning	11
2.1	Formål	11
2.2	Metode og datagrundlag	11
2.3	Bemanding	14
3	Brug af videregående VEU	15
3.1	Motiver for deltagelse i videregående VEU	15
3.2	Deltagelsesaktivitet inden for videregående VEU	17
3.3	Barrierer for videre videregående VEU	20
3.4	Det videregående VEU-systems responsivitet	22
4	Tilrettelæggelse af videregående VEU	24
4.1	Tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser	24
4.2	Digitalisering af videregående VEU	26
4.3	Realkompetencevurderinger (RKV) på det videregående VEU-område	28
5	Effekter og udbytte af videregående VEU	31
5.1	Effekter af videregående VEU	31
5.2	Udbytte af videregående VEU	33
	Appendiks A – Litteraturlist	39

1 Sammenfatning

I dette litteraturstudie undersøger Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), hvilke studier af videregående voksen- og efteruddannelse (VEU) der er foretaget i Danmark de seneste ti år (2010-2019), samt afdækker, hvilke temaer inden for området der er undersøgt. Videregående VEU er i litteraturstudiet afgrænset til akademiuddannelser, diplomuddannelser og masteruddannelser udbudt af erhvervsakademier, professionshøjskoler og universiteter.

Studierne falder ind under tre hovedtemaer

På baggrund af en systematisk litteratursøgning har EVA fundet i alt 33 dansk- og engelsksprogede studier, der specifikt undersøger videregående VEU i en dansk sammenhæng i perioden 2010-2019.

Studierne kan opdeles i tre hovedtemaer:

1. Brug af videregående VEU
2. Tilrettelæggelse af videregående VEU
3. Effekter og udbytte af videregående VEU.

De tre hovedtemaer er EVA's kategorisering af studierne ud fra deres fokus inden for videregående VEU. Under hvert tema har EVA yderligere grupperet studierne efter deres formål og fokus. I alt har vi identificeret ni undertemaer.

Et overblik over overtemaer og undertemaer er illustreret i figur 1.1.

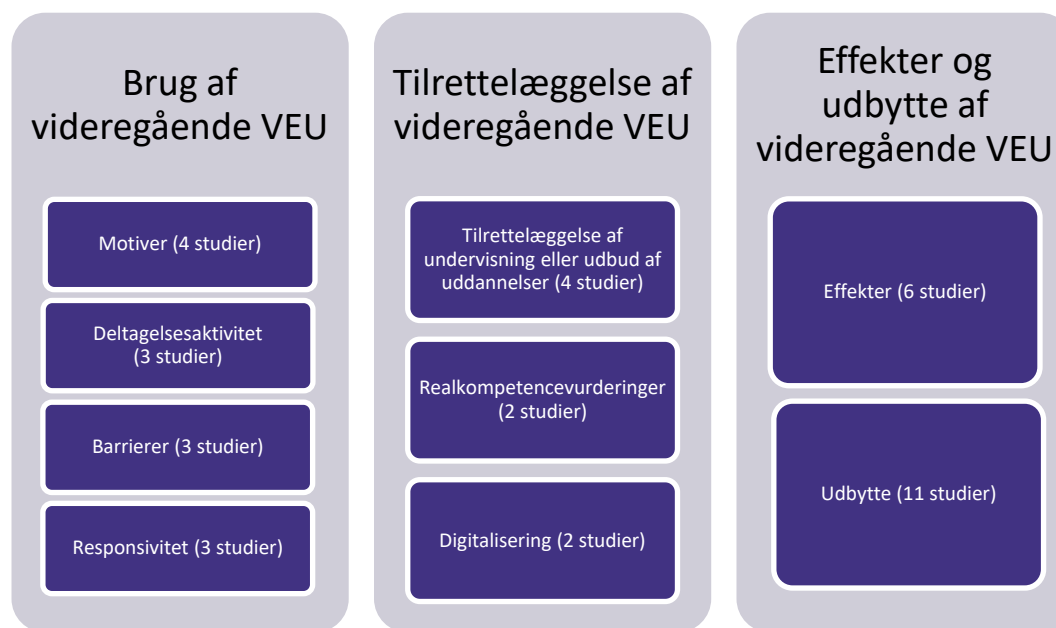
Nogle af studierne går igen under to forskellige hovedtemaer, fordi de har to forskellige fokuser.

Det er tilfældet for fire af studierne¹. Derfor optræder der i alt 38 studier i figur 1.1.

1 Analyse af individers og virksomheders brug af voksen-, efter- og videreuddannelse (Epinion, 2017). Lederuddannelsers betydning for ledelsespraksis. Evaluering af offentlige lederes udbytte af lederuddannelser på diplomniveau (EVA, 2012b). Undersøgelse af masteruddannelsernes arbejdsmarkedsrelevans (EVA, 2013). Viden i bevægelse: Et studie af masterstuderende i spændingsfeltet mellem uddannelse og arbejdsplads (Stegeager, N., 2014). Lifelong Learning: Master Education – Personal Development or/and Professional Competence Development? (Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010).

FIGUR 1.1

Overblik over identificerede temaer inden for videregående VEU

En fragmenteret viden om videregående VEU

EVA's litteraturstudie viser, at den viden, der er publiceret om videregående VEU i en dansk sammenhæng i perioden 2010-2019, er fragmenteret. De 33 studier er meget forskellige med hensyn til formål, metode og datagrundlag. De er også forskellige med hensyn til omfang og bredde. Nogle studier undersøger videregående VEU på tværs af uddannelsesniveauer, andre er sektorspecifikke, og andre igen er kursuspecifikke.

En fragmenteret viden betyder, at det ikke er alle uddannelsesniveauer inden for videregående VEU, der er undersøgt under alle undertemaer, og at nogle undertemaer er belyst gennem brede tværgående studier, mens andre undertemaer primært er belyst via små casestudier baseret på et lille datagrundlag. Konsekvensen af fragmenteringen er således, at der eksisterer en meget uens viden om de forskellige uddannelsesniveauer og om de forskellige undertemaer. Det er fx ikke lykkedes EVA at finde studier, der undersøger 1) motiver for deltagelse i videregående VEU på akademi- og diplomniveau, 2) tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser på akademi- og diplomniveau eller 3) udbytte af videregående VEU på akademiveau.

Særligt undertemaerne om motiver og tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser inden for videregående VEU indeholder studier, der bygger på et lille datagrundlag. Således er tre ud af fire af de studier, EVA har fundet om motiver for deltagelse i videregående VEU, og samtlige studier, der undersøger tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser inden for videregående VEU, baseret på et lille datagrundlag. Disse studier er primært blevet til i forbindelse med evaluering og/eller udvikling af enkeltuddannelser og har derfor et relativt snævert casefokus.

Brug af videregående VEU

Det første tema har EVA valgt at kalde *Brug af videregående VEU*. Temaet dækker over en bred forståelse af *brug*, der både rummer *hvorfor* man bruger videregående VEU, *hvordan* og *hvor meget* man bruger videregående VEU, *hvorfor* man *ikke* bruger videregående VEU, samt *hvad* VEU-systemet selv gør for at styrke brugen af videregående VEU. I tråd hermed har EVA identificeret fire undertemaer, der handler om henholdsvis motiver, deltagelsesaktivitet, barrierer og responsivitet.

I alt 13 studier falder ind under hovedtemaet om brug af videregående VEU.

Motiver

Fire studier undersøger motiver for deltagelse i videregående VEU. De fire studier har overordnet set samme formål, nemlig at undersøge voksnes motiver for at påbegynde en masteruddannelse. Et studie af EVA (2013) omfatter alle masteruddannelser, et studie af Jensen og Thomassen (2016) omfatter tre masteruddannelser, mens to studier har fokus på motiver for deltagelse på henholdsvis Master i Organisatorisk Coaching (MOC) (Stegeager, 2014) og Master i Læreprocesser ved Aalborg Universitet (Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010). Studierne af motiver for deltagelse i videregående VEU undersøger således alene motiver for deltagelse på masteruddannelser og ikke motiver for deltagelse i akademi- og diplomuddannelser.

Tre af studierne peger på, at der er flere årsager til, at voksne vælger at påbegynde en masteruddannelse, og at motiver ofte er relateret til egen lyst og ønsker om personlig udvikling samt et ønske om at udvikle sig kompetencemæssigt.

Deltagelsesaktivitet

Tre studier undersøger deltagelsesaktivitet på videregående VEU. De tre studier er forskellige med hensyn til, hvilken deltagelsesaktivitet de afdækker. Et studie af EVA (2017a) afdækker den samlede aktivitet inden for offentligt finansieret videregående VEU i perioden 2005-2014. Et studie af Epinion (2017) afdækker virksomheders og individers brug af videregående VEU, mens et andet studie af EVA (2012b) afdækker aktiviteten på lederuddannelser på diplomniveau i perioden 2005-2010. EVA (2017a) og Epinion (2017) ser på aktiviteten på akademi-, diplom- og masterniveau, mens EVA (2012b) alene undersøger deltagelsesaktiviteten på Diplomuddannelsen i Ledelse og Den Offentlige Lederuddannelse.

Studierne af EVA (EVA, 2017a; EVA, 2012b) peger på, at aktiviteten på diplomniveau er steget, siden 2007-ledelsesreformen inden for den offentlige sektor trådte i kraft pr. 1. januar 2008. Samtidig peger ét af studierne på, at aktiviteten inden for videregående VEU samlet set er på samme niveau i 2014 som i 2005 (målt i antal årselever) (EVA, 2017a). Alle tre studier er baseret på et omfattende datamateriale og undersøger aktiviteten på et nationalt niveau.

Barrierer

Tre studier undersøger barrierer for videregående VEU. De tre studier har forskellige formål og afdækker barrierer fra forskellige perspektiver. Rambøll (2019) undersøger, hvilke barrierer de videregående uddannelsesinstitutioner oplever mht. at udbyde videregående VEU på hhv. akademi-, diplom- og masterniveau, som modsvarer arbejdsmarkedets behov. Shapiro, Hansen og Østergaard (2014) undersøger, hvilke barrierer virksomhederne oplever mht. at få deres faglærte medarbejdere til at deltage i akademiuddannelser inden for det tekniske og produktionsrettede område, mens

Ahrenkiel, Frederiksen, Helms og Krab (2011) undersøger, hvorfor pædagoger fravælger at påbegynde en efteruddannelse på diplomniveau.

Alle tre studier om barrierer for videregående VEU er baseret på et relativt omfattende kvantitativt og kvalitativt datamateriale i form af surveys og interviews.

Responsivitet

Tre studier undersøger det videregående VEU-systems responsivitet, dvs. de undersøger, hvorvidt og hvordan det videregående VEU-system imødekommer arbejdsmarkedets behov for kompetenceudvikling. De tre studier har forskellige formål og fokus. Plougmann-Copenhagen & Oxford Research (2017) undersøger partsstyringen og dialogen mellem uddannelsesinstitutionerne og arbejdsmarkedet med henblik på at vurdere, hvorvidt VEU-systemet er relevant og responsivt ift. arbejdsmarkedets behov. Epinion (2017) undersøger virksomheders og individers brug af VEU med henblik på at vurdere, om udbuddet af videregående VEU stemmer overens med virksomhedernes efterspørgsel. EVA (2012a) undersøger behovet for og relevansen af at udvikle professionsmasteruddannelser som ny udviklingsbaseret voksenuddannelse på kandidatniveau.

Alle tre studier om responsivitet er baseret på et relativt omfattende kvantitativt og kvalitativt datamateriale i form af surveys og interviews.

Tilrettelæggelse af videregående VEU

Det andet hovedtema har EVA valgt at kalde *Tilrettelæggelse af videregående VEU*. Under dette hovedtema har vi identificeret tre undertemaer, der handler om henholdsvis tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser, digitalisering og realkompetencevurderinger (RKV).

I alt otte studier falder ind under hovedtemaet om tilrettelæggelse af videregående VEU.

Tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser

Fire studier undersøger tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser. De fire studier har forskellige formål og fokus. Tre studier har til formål at undersøge, hvordan man konkret kan tilrettelægge og bruge forskellige pædagogiske redskaber i sin undervisning med henblik på at indfri forskellige læringsmål. Således undersøger Adriansen og Knudsen (2013), hvordan der kan undervises i refleksion og refleksivitet på Master i Ledelse på Uddannelsesinstitutioner (MLU) ved Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU). Adriansen (2010) undersøger, hvordan der kan undervises i kreativitet og innovation på masteruddannelsen Leadership and Innovation in Complex Systems (LAICS), ligeledes ved DPU, mens Højlund, Egendahl og Mark (2017) på Diplomuddannelsen i Erhvervspædagogik (DEP) ved VIA University College undersøger, hvordan portfolio kan anvendes som lærings- og evalueringsredskab i undervisningen på de erhvervsrettede uddannelser. Et fjerde studie har fokus på udbud af uddannelser og undersøger muligheden for at udvikle og reorganisere udbudsprofilen på masteruddannelserne på DPU (Hansen, Hansbøl, Haugsted, Andriansen og Knudsen, 2011).

Digitalisering

To studier undersøger digitalisering af videregående VEU. De to studier har forskellige formål og undersøger forskellige former for digitalisering. Et studie af EVA (2019a) afdækker på tværs af akademi-, diplom- og masteruddannelser uddannelsesinstitutioners erfaringer med digitalisering af

videregående VEU med henblik på at undersøge udbredelsen af og interessen for e-læring og blended learning, mens et studie af Riis (2016) undersøger, hvordan en konkret teknologi, den 3D virtuelle verden Second Life, kan implementeres og have betydning for læringsrummet på Master i IKT og Læring (MIL) ved Aalborg Universitet. EVA's studie er baseret på et omfattende kvantitativt og kvalitativt datamateriale, mens studiet af Riis er baseret på et omfattende kvalitativt datamateriale. Begge studier peger på en række potentialer, udfordringer og forudsætninger for en styrket brug af digitale læringsteknologier inden for videregående VEU.

Realkompetencevurderinger (RKV)

De to studier undersøger realkompetencevurderinger på det videregående VEU-område. De to studier har overordnet set samme formål, nemlig at undersøge udbredelsen af og erfaringerne med brugen af RKV på akademi- og diplomuddannelser (EVA, 2010a; EVA, 2019b). EVA's studie fra 2010 (EVA, 2010a) er baseret på både kvantitative og kvalitative data i form af survey- og interviewdata og afdækker erfaringer med RKV fra både uddannelsesinstitutioners perspektiv samt fra personer, der har fået foretaget en RKV. EVA's studie fra 2019 (EVA, 2019b) er alene baseret på kvantitative data i form af en surveyundersøgelse besvaret af repræsentanter fra uddannelsesinstitutioner. Surveyen er en gentagelse af den survey, EVA gennemførte i 2010 (EVA, 2010a). Formålet er at belyse udviklingen og indsamle viden om de erfaringer, der er gjort i perioden mellem 2010 og 2019 (EVA, 2019b). Begge studier peger på, at den største barriere for større udbredelse af RKV er et manglende kendskab til RKV i befolkningen.

Effekter og udbytte af videregående VEU

Det tredje tema har EVA valgt at kalde *Effekter og udbytte af videregående VEU*. I alt 17 studier falder ind under dette hovedtema. De 17 studier fordeler sig imellem to undertemaer, der handler om henholdsvis effekter og udbytte af videregående VEU. De studier, vi har kategoriseret under undertemaet om effekt, er de studier, der undersøger de målbare effekter af deltagelse i videregående VEU, mens de studier, vi har kategoriseret under udbytte, undersøger deltagernes oplevede udbytte af deltagelse.

Effekter

Seks studier undersøger effekter af videregående VEU. De seks studier har forskellige formål og fokus. Fire studier af KORA (Kristensen, N. & Rotger, G.P., 2011²; KORA, 2013; KORA, 2016; KORA, 2017) undersøger effekterne af deltagelse i videregående VEU på løn, beskæftigelse og/eller mobilitet. Et femte studie af KORA (Kristensen, N. & Skipper, L., 2010³) undersøger effekterne af videregående VEU på private virksomheders omsætning, overskud og vækst i medarbejderstaben. Det sjette studie er et studie af EVA (2017b), der undersøger effekten af skolelederes aktivitet på Diplomuddannelse i Ledelse på ansattes (lærernes) sygefravær og elevernes læse- og matematikfærdigheder. Alle seks studier er gennemført som totalundersøgelser, og fem ud af de seks studier undersøger effekterne af deltagelse på tværs af det videregående VEU-område.

2 Studiet af Kristensen og Rotger (2011) er udført for Anvendt KommunalForskning (AKF), der i juli 2012 ændrede navn til Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning (KORA).

3 Studiet af Kristensen og Skipper (2010) er udført for Anvendt KommunalForskning (AKF), der i juli 2012 ændrede navn til Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning (KORA).

Det er et gennemgående resultat af de førstnævnte fire effektstudier, at der er positive løn- og beskæftigelseseffekter af videregående VEU.

Udbytte

11 studier undersøger udbytte af videregående VEU. De 11 studier har forskellige formål og fokus. Syv studier undersøger, hvilket udbytte der er forbundet med deltagelse i diplomuddannelser, ved at spørge deltagere i videregående VEU på diplomniveau om udbyttet af deres deltagelse (Nielsen, N.N, Skovhus, R., & Buhl, R., 2011; Andreassen, M. C. B., Rose, M., & Frederiksen, J., 2011; EVA, 2012b; Duch, H. S., 2017; Weinreich, E., 2014; Walker, R., 2018; Bisgaard, J., Hansen, J. A., Lausch, B., & Rasmussen, C. L., 2012). Tre studier undersøger, hvilket udbytte der er forbundet med deltagelse i masteruddannelser, ved ligeledes at spørge om deltagernes udbytte af deres deltagelse (EVA, 2013; Stegeager, N. 2014; Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010). Det ellefte studie er et større ph.d.-studie af Sørensens (2017), der i forskellige delstudier undersøger transfer: Et delstudie undersøger, hvorvidt en amerikansk model for transfer kan anvendes på akademi-, diplom- og masteruddannelser. Et andet delstudie undersøger, hvordan kommunale ledere vurderer transfer-forhold, som henholdsvis fremmer og hæmmer effekt af en formel kompetencegivende lederuddannelse. Et tredje delstudie undersøger, hvordan kommunale ledere vurderer udbyttet af deres lederuddannelse på diplomniveau, og et fjerde delstudie undersøger, hvordan chefer, ansatte og sideordnede lederkolleger oplever udviklingen af deres leders adfærd under lederens deltagelse i Diplom i Ledelse. Samtlige studier om udbytte afdækker udbytte fra et deltagerperspektiv. I fem af studierne afdækkes udbyttet desuden fra et leder-/arbejdsgiverperspektiv.

Resultaterne på tværs af studierne viser, at deltagere i videregående VEU på diplom- og masterniveau vurderer deres eget udbytte af uddannelsen meget positivt. Studierne undersøger alene udbytte af diplom- og masteruddannelser og ikke udbytte af akademiuddannelser.

Om datagrundlaget

Litteraturstudiet bygger på studier, der er fundet gennem udvalgte databaser og inkluderet ud fra forudbestemte kriterier. Derudover bygger litteraturstudiet på en række studier, der er fundet ved hjælp af håndøgninger samt via kontakt til vidensproducenter på VEU-området. I kapitel 2 under afsnittet Metode og datagrundlag findes en nærmere beskrivelse af søgestrategi og udvælgelsesproces.

2 Indledning

2.1 Formål

Formålet med Danmarks Evalueringsinstituts (EVA) litteraturstudie om videregående VEU er at give et overblik over den viden om videregående VEU i Danmark, der er produceret i perioden 2010-2019. Dertil ønsker EVA at undersøge, hvad der karakteriserer den viden, der eksisterer inden for området.

Litteraturstudiet er målrettet alle med interesse for videregående VEU og kan læses i sin helhed for at få et overblik over nyere viden om videregående VEU i Danmark, eller det kan bruges som et opslagsværk for at få viden om, hvilke undersøgelser der er gennemført inden for specifikke temaer, hvordan de er gennemført, og hvad der er deres centrale fund.

Følgende undersøgelsesspørgsmål ligger til grund for litteraturstudiet:

- Hvilke studier om videregående VEU i en dansk sammenhæng er gennemført i perioden 2010-2019, og hvilke temaer er undersøgt inden for området?

Hvert studie er gennemlæst med fokus på at afdække studiets formål, fokus og metode samt resultater.

2.2 Metode og datagrundlag

I det følgende redegøres for den søgestrategi og den udvælgelsesproces, der ligger til grund for litteraturstudiet.

2.2.1 Databasesøgninger

Der er foretaget en litteratursøgning efter empiriske studier i Forskningsdatabasen og ERIC – Education Resources Information Center.

Forskningsdatabasen er en central dansk portal, primært baseret på data hentet fra 14 danske universiteters lokale forskningsdatabaser samt fra andre danske forskningsinstitutioner⁴, mens ERIC er den største uddannelsesdatabase i verden⁵.

⁴ Kilde: <https://www.forskningsdatabasen.dk>.

⁵ Kilde: <https://proquest.libguides.com/eric>.

Anvendte søgestreng

Nedenfor har vi oplistet de søgestreng, som vi har anvendt i de forskellige databaser. Samtlige søgninger er afgrænset til perioden 2010-2019. Søgningerne i ERIC er foretaget i juni 2019, og søgningerne i Forskningsdatabasen er foretaget i august-september 2019.

Forskningsdatabasen

I Forskningsdatabasen har vi foretaget en omfattende og bred søgning og søgt efter både dansk- og engelsksprogede studier.

Vi har søgt efter dansksprogede studier med følgende søgestreng: *"livslang læring", "voksen- og efteruddannelse" OR VEU, "videregående efteruddannelse", (videregående OR højere) AND voks*, og akademiudd* OR diplomudd* OR masterudd**.

Vi har søgt efter engelsksprogede studier med følgende søgestreng⁶: *"lifelong learning", "continuing education" AND adult*, "higher education" AND adult*, "further education" AND adult*, og "academy profession" OR "diploma programme" OR "diploma degree" OR "master programme" OR "master degree"*.

Søgningerne efter dansk- og engelsksprogede studier i Forskningsdatabasen gav i alt henholdsvis 610 og 602 hits.

ERIC

I ERIC har vi foretaget en begrænset søgning, hvor vi har anvendt følgende tre forskellige søgestreng:

1. *(further education OR higher education OR general continuing education OR andragogy OR academy OR diploma OR master) AND (adult education or adult learn*) AND (denmark or danish or danmark)*
2. *(further education OR higher education OR general continuing education OR andragogy OR academy OR diploma OR master) AND lifelong learn* AND (denmark or danish or danmark)*
3. *(further education OR higher education OR general continuing education OR andragogy OR academy OR diploma OR master) AND competenc* develop* AND (denmark or danish or danmark)*

I alle tre søgninger er peer-reviewed anvendt som filter.

Søgningerne i ERIC gav i alt 39 hits.

6 I forbindelse med de engelsksprogede søgninger har vi anvendt Uddannelses- og Forskningsministeriets Dansk-Engelsk Uddannelses-terminologi: <https://ufm.dk/uddannelse/anerkendelse-og-dokumentation/dokumentation/termbase/termrapport.pdf>.

2.2.2 Screening og kriterier for inklusion og eksklusion

Søgningerne i Forskningsdatabasen og ERIC gav i alt 1251 hits, som er screenet på abstract med følgende inklusions- og eksklusionskriterier:

Inklusion: Litteraturen er udgivet i perioden 2010-2019 og undersøger videregående voksen- og efteruddannelse i en dansk sammenhæng. Litteraturen undersøger specifikt akademi-, diplom- og/eller masteruddannelser i Danmark. Alene studier, der bygger på et empirisk datamateriale, er inkluderet. Dvs. at der i forbindelse med studiet er blevet indsamlet kvantitative og/eller kvalitative data fra praksis.

Eksklusion: Forkert uddannelsesniveau, ikke specifikke data om videregående VEU i Danmark, forkert land, ikke empirisk baseret.

Screeningen på abstract resulterede i 52 dansksprogede studier og 45 engelsksprogede studier, der er screenet på fuld tekst. Screeningsprocessen resulterede i 15 forskellige dansksprogede og 6 forskellige engelsksprogede studier, der alle er inkluderet i litteraturstudiet.

2.2.3 Håndøgninger

Databasesøgningerne er suppleret med håndøgninger, der er foretaget i perioden juni-oktober 2019.

Håndøgninger dækker over en gennemgang af hjemmesider fra centrale vidensproducenter på feltet, herunder EVA's egen hjemmeside.

Håndøgninger har resulteret i yderligere 11 inkluderede studier.

2.2.4 Kontakt til vidensproducenter på VEU-området

EVA har udover ovennævnte søgninger kontaktet vidensproducenter på VEU-området. Dette for at sikre os, at vi har fået alle interessante og aktuelle udgivelser inden for området med. Kontaktpersoner fra følgende vidensproducenter blev kontaktet pr. mail: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, Tænk tanken DEA, DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, RUC – Roskilde Universitet, AAU – Aalborg Universitet samt VIA University College.

Flere vidensproducenter sendte os studier om VEU eller henviste til studier om VEU. Kun ét af disse studier levede op til vores fastsatte inklusionskriterier. Da studiet allerede var inkluderet i vores litteraturstudie gennem vores databasesøgninger, gav vores kontakt til vidensproducenterne ikke yderligere studier til vores litteraturstudie.

EVA afholdt i august 2019, i forbindelse med sit fokus på videregående VEU, et møde med Styrelsen for Forskning og Uddannelse. Dette bl.a. for at høre om de VEU-analyser, der er sat i gang i forbindelse med Trepartsaftalen fra 2017. Herigennem har vi fået adgang til ét studie, der ikke i forvejen var inkluderet i vores litteraturstudie.

I alt er 33 dansk- og engelsksprogede studier inkluderet i EVA's litteraturstudie om videregående VEU. Samtlige studier er beskrevet i det følgende, og resultaterne er fremlagt, som de findes tilgængelige i studierne. EVA har ikke taget stilling til kvaliteten af den dataindsamling, der ligger bag resultaterne, men tydeliggør i vores gennemgang af studierne, hvornår resultaterne er baseret på et særligt lille og/eller et ikke-præciseret datagrundlag.

2.3 Bemanning

Projektet er gennemført af en projektgruppe bestående af:

- Chefkonsulent Michael Andersen (projektleder)
- Konsulent Emilie Schram
- Chefkonsulent Sissel Kondrup.

3 Brug af videregående VEU

EVA har fundet i alt 13 studier, der undersøger brug af videregående VEU i perioden 2010-2019. De 13 studier har forskellige formål og fokus og fordeler sig i fire forskellige undertemaer: *Motiver*, *Deltagelsesaktivitet*, *Barrierer* og *Responsivitet*.

Studierne fordeler sig sådan, at fire af studierne undersøger motiver for deltagelse i videregående VEU, tre af studierne undersøger deltagelsesaktivitet, tre andre undersøger barrierer for videregående VEU, mens tre studier undersøger det videregående VEU-systems responsivitet.

Studierne beskrives i følgende under de fire forskellige undertemaer.

3.1 Motiver for deltagelse i videregående VEU

De fire studier, der undersøger motiver for deltagelse i videregående VEU, har overordnet set samme formål: At undersøge voksnes motiver for at påbegynde en masteruddannelse (Stegeager, N., 2014; EVA, 2013; Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010; Jensen, A. & Thomassen, A., 2016).

I tre af studierne afdækkes de voksnes motiver fra et deltagerperspektiv ved at spørge enten dimitterende eller studerende om deres motiver for at begynde på en masteruddannelse (Stegeager, N., 2014; EVA, 2013; Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010), mens et fjerde studie afdækker de masterstuderendes motiver fra et underviserperspektiv ved at spørge undervisere om, hvorfor de studerende vælger at påbegynde en masteruddannelse (Jensen, A. & Thomassen, A., 2016).

De tre studier, der undersøger motiver fra et deltagerperspektiv, er baseret på forskellige typer data. Studiet af Stegeager (2014) er alene baseret på kvalitative data i form af en gruppe studerendes motivationsbeskriver og interviews med studerende på Master i Organisatorisk Coaching (MOC) på Aalborg Universitet. EVA's studie (EVA, 2013) er baseret på både kvantitative og kvalitative data i form af en survey og interviews gennemført blandt et bredt udsnit af studerende og dimitterende. Studiet af Krogh og Jensen (2010) er alene baseret på kvantitative data i form af en survey besvaret af en mindre gruppe voksne fra Master i Læreprocesser ved Aalborg Universitet.

Studiet af Jensen og Thomassen (2016), der undersøger motiver fra et underviserperspektiv, er baseret på kvalitative data i form af interviews gennemført med fem undervisere fra tre forskellige masteruddannelser.

EVA's studie fra 2013 omfatter alle masteruddannelser. De tre øvrige studier undersøger motiver for deltagelse enten på én masteruddannelse (Stegeager, N., 2014; Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010) eller også i et enkelt tilfælde tre masteruddannelser (Jensen, A. & Thomassen, A., 2016).

Studierne af Stegeager (2014), EVA (2013) samt Krogh og Jensen (2016) peger på, at der er flere årsager til, at voksne vælger at påbegynde en masteruddannelse, og at motiver ofte er relateret til egen lyst og ønsker om personlig udvikling samt et ønske om at udvikle sig kompetencemæssigt.

Alle fire studier undersøger alene motiver for deltagelse på masteruddannelser og ikke motiver for deltagelse på akademi- og diplomuddannelser.

Motiver for deltagelse i videregående VEU

De fire studier, der undersøger motiver for deltagelse i videregående VEU (Stegeager, N., 2014; EVA, 2013; Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010; Jensen, A. & Thomassen, A., 2016), beskrives i det følgende.

Studiernes fokus

Stegeager (2014) undersøger voksnes motivation for at søge en masteruddannelse. Formålet er at undersøge årsagerne til, at studerende på Master i Organisatorisk Coaching (MOC) ved Aalborg Universitet vælger at påbegynde en masteruddannelse⁷. Hele studiet anvender et mix methods-design, og den del af studiet, der har fokus på motivation, er baseret på kvalitative data i form af 13 studerendes motivationsbeskrivelser, der har været vedhæftet de studerendes ansøgningsskema forud for optagelse, samt interviews gennemført med 19 studerende.

EVA (2013) undersøger ligeledes, hvilke bevæggrunde voksne har haft for at påbegynde en masteruddannelse. Formålet er at afdække studerendes/dimittenders motiver for at påbegynde uddannelsen⁸. Studiet anvender en mixed methods-tilgang, og den del af studiet, der har fokus på at afdække de studerendes/dimittendernes motiver, er baseret på både kvantitative og kvalitative data. En spørgeskemaundersøgelse er besvaret af et repræsentativt udsnit bestående af 1000 studerende eller dimittender, der har deltaget i et eller flere moduler af masteruddannelser, og der er gennemført tre fokusgruppeinterviews med studerende/dimittender.

Krogh og Jensen (2010) undersøger også voksnes motiver for at starte på en masteruddannelse. Formålet er at undersøge, hvorfor studerende på Master i Læreprocesser ved Aalborg Universitet vælger at påbegynde uddannelsen⁹. Studiet er baseret på en survey besvaret af 120 dimittender.

Jensen og Thomassen (2016) undersøger, hvad undervisere på tre forskellige masteruddannelser oplever, at masterstuderende har som mål med deres uddannelse, og hvad underviserne selv tolker som det overordnede mål. Formålet er at identificere, om underviserens opfattelse af de studerendes mål med uddannelsen stemmer overens med underviserens mål. Studiet er baseret på kvalitative data i form af interviews gennemført med fem erfarne undervisere på tre

7 Studiet har også et mere overordnet fokus på at undersøge, hvad de studerende på Master i Organisatorisk Coaching (MOC) ved Aalborg Universitet lærer ved at tage uddannelsen, og hvordan de efterfølgende bruger deres læring i deres arbejde (Stegeager, N., 2014). Denne del af studiet er behandlet i afsnit 5.2 om udbytte af videregående VEU.

8 Studiet har også fokus på udbytte af masteruddannelser (EVA, 2013). Denne del af studiet er behandlet i afsnit 5.2 om udbytte af videregående VEU.

9 Studiet har også fokus på udbytte af masteruddannelser (Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010). Denne del af studiet er behandlet i afsnit 5.2 om udbytte af videregående VEU.

forskellige masteruddannelser. Hvilke tre masteruddannelser der er tale om, fremgår ikke af studiet.

Resultater

Stegeager (2014) viser, at der typisk er flere forskellige tungtvejende årsager til, at studerende påbegynder en masteruddannelse, ligesom vægtningen mellem de forskellige motiver ændrer sig over tid. I studiet identificeres fem forskellige motiver blandt de studerende: De studerende kan være kvalifikationsmotiverede, kompetencemotiverede, refleksionsmotiverede, motive-rede af større livsforandringer, eller de kan være drevet af en romantisering af det universitære studieliv. Studiet viser, at de personlige motiver for at påbegynde en masteruddannelse ofte blandes sammen med organisatoriske motiver, og at adskillige studerende peger på, at deres tætte forhold til den nærmeste leder er en vigtig parameter i forbindelse med beslutningen om at påbegynde en masteruddannelse.

EVA (2013) viser, at bevæggrunde som faglig fordybelse, personlig udvikling og betydningen af at have papir på sine kompetencer er centrale for at forstå deltagerne valg af masteruddannelser. Studiet viser, at beslutningen om at påbegynde en masteruddannelse ikke udelukkende kan ses som en rationel proces, der er motiveret af ét klart behov, men at deltagerne oplever at skulle slå til, når muligheden byder sig. Aftagere i private virksomheder godkender ofte en masteruddannelse, fordi den bliver bragt på banen som et ønske fra medarbejderen selv. Blandt de offentlige arbejdsgivere er det et centralt perspektiv, at masteruddannelsen bevilliges, enten når der er et særligt behov for viden på et højt niveau, eller når bestemte jobfunktioner kræver en uddannelse med en vis faglig tyngde, fx ledelse af ledere eller undervisning på bestemte niveauer. På tværs af offentlige og private arbejdspladser er der også aftagere, der betragter masteruddannelsen som et medarbejdergode, der først og fremmest tildeles som en del af en fastholdelsesstrategi.

Krogh og Jensen (2010) viser, at voksnes motiver for at starte på en masteruddannelse ofte er relateret til et ønske om personlig udvikling. Således indikerer 90 % af informanterne i studiet, at en personlig lyst og initiativ er den vigtigste grund til at påbegynde masteruddannelsen, og 79 % indikerer, at hovedårsagen til at starte var et ønske om personlig udvikling. 65 % af dimittenderne indikerer, at deres motiver er knyttet til et behov for at forbedre deres viden og kompetencer ift. deres jobfunktion. 14 % indikerer, at beslutningen om at påbegynde en masteruddannelse var et krav fra arbejdsgiver.

Jensen og Thomassen (2016) viser, at der eksisterer en generel grundlæggende forskel mellem, hvad underviserne oplever, at masterstuderende har som mål med deres uddannelse, og hvad underviserne selv tolker som det overordnede mål. De studerendes mål er ifølge underviserne overvejende at få teoretisk viden og teoretisk funderede svar på konkrete problemstillinger, mens undervisernes mål er, at de studerende bruger teorierne kreativt i deres arbejde og i det hele taget har et mindre autoritativt forhold til teorierne.

3.2 Deltagelsesaktivitet inden for videregående VEU

De tre studier, der undersøger deltagelsesaktivitet, er forskellige med hensyn til, hvilken deltagelse inden for videregående VEU de afdækker. EVA (2017a) afdækker den samlede aktivitet inden for offentligt finansieret videregående VEU i perioden 2005-2014 med henblik på at undersøge, om der er sket en udvikling i aktiviteten i perioden. Epinion (2017) afdækker virksomheders og individers brug af videregående VEU med henblik på at undersøge, hvilke typer videregående VEU de bruger, i

hvilket omfang de bruger det, og hvem der bruger det. EVA (2012b) afdækker aktiviteten på lederuddannelser på diplomniveau i perioden 2005-2010 med henblik på at undersøge, hvor mange og hvilke offentlige ledere der er startet på en lederuddannelse på diplomniveau, efter 2007-ledelsesreformen inden for den offentlige sektor trådte i kraft.

Begge EVA's studier afdækker aktiviteten på basis af registerdata (EVA, 2017a; EVA, 2012b), mens studiet af Epinion afdækker aktiviteten på basis af survey- og interviewdata (Epinion, 2017). Surveyen er besvaret af både virksomheder og ansatte, og interviews er alene gennemført med repræsentanter fra virksomheder.

EVA (2017a) og Epinion (2017) afdækker aktiviteten på både akademi-, diplom- og masterniveau, mens EVA (2012b) alene undersøger deltagelsesaktiviteten på Diplomuddannelsen i Ledelse (DIL) og Den Offentlige Lederuddannelse (DOL). Alle tre studier er baseret på et omfattende datagrundlag.

Studierne af EVA (EVA, 2017a; EVA, 2012b) peger på, at aktiviteten på diplomniveau er steget, siden 2007-ledelsesreformen trådte i kraft pr. 1. januar 2008. Samtidig peger ét af studierne på, at aktiviteten inden for videregående VEU samlet set er på samme niveau i 2014 som i 2005 (målt i antal årselever) (EVA, 2017a).

Deltagelsesaktivitet inden for videregående VEU

De tre studier, der undersøger deltagelsesaktivitet inden for videregående VEU (EVA, 2017a; Epinion, 2017; EVA, 2012b), beskrives i det følgende.

Studiernes fokus

EVA (2017a) undersøger den samlede aktivitet inden for offentlig finansieret videregående VEU i perioden 2005-2014. Formålet er at undersøge, om der er sket en udvikling i aktiviteten i perioden, og hvad der evt. karakteriserer denne udvikling. Undersøgelsen er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik, der er suppleret med en række dialogmøder med repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter og repræsentanter fra institutionstyper, der har bidraget med perspektiver og forklaringer på aktivitetsudviklingen.

Epinion (2017) undersøger ligeledes aktiviteten inden for videregående VEU¹⁰. Formålet er at undersøge, hvordan virksomheder og individer bruger VEU, hvilke typer de bruger, i hvilket omfang de bruger det, og hvem der bruger det¹¹. Studiet er baseret på både kvantitative og kvalitative data. Korte telefoninterviews er gennemført med henholdsvis 1500 personer, som ikke er på permanent forsørgelse, samt 829 repræsentanter fra danske arbejdspladser. Dertil er der gennemført 16 dybdegående interviews med uddannelsesansvarlige ved virksomheder.

¹⁰ Studiet undersøger aktiviteten inden for alle niveauer og former for VEU (Epinion, 2017).

¹¹ Studiet undersøger også det videregående VEU-systems responsivitet (Epinion, 2017). Denne del af studiet er behandlet i afsnit 3.4 om responsivitet.

EVA (2012b) undersøger udviklingen i aktiviteten på Diplomuddannelsen i Ledelse (DIL) og Den Offentlige Lederuddannelse (DOL)¹². Formålet er undersøge, hvor mange og hvilke offentlige ledere der er startet på en lederuddannelse på diplomniveau, efter 2007-ledelsesreformen trådte i kraft pr. 1. januar 2008. Dette sker gennem en kortlægning af aktiviteten i perioden 2005-2010. Dertil er der foretaget en undersøgelse af, hvad der karakteriserer de studerende på lederuddannelserne på diplomniveau fra 2008-2010. Undersøgelsen af aktivitetsudviklingen og de studerende er baseret på registerdata.

Resultater

EVA (2017a) viser, at aktiviteten inden for videregående VEU samlet set er på samme niveau i 2014 som i 2005 (målt i antal årselever). Imidlertid har der været forskydninger i uddannelsesniveauerne, hvor der har været en stigning i aktiviteten på diplomniveau på 17 %, et fald i aktiviteten på masterniveau på 10 % og et fald i aktiviteten på akademniveau på 27 %. EVA peger på, at politiske initiativer ved siden af økonomiske forandringer har sat deres aftryk i aktivitetsudviklingen. Et eksempel herpå er den store satsning på Diplomuddannelse i Ledelse i 2007.

Epinion (2017) viser, at langt de fleste virksomheder meddeler, at deres brug af en eller anden form for VEU, herunder videregående VEU, er udbredt, og at sidemandsoplæring er den mest anvendte form for VEU, hvorefter interne kurser følger. VEU udbudt af eksterne leverandører er også udbredt ifølge virksomhederne selv. Dog mener godt halvdelen af medarbejderne, at de ikke har modtaget eksternt udbudt efteruddannelse i 2016. Samme studie peger på, at virksomheder med mange teknisk-komplekse opgaver i højere grad benytter ekstern VEU end virksomheder med mindre komplekse opgaver, og at medarbejdergruppernes forskellige brug af VEU blandt andet afhænger af deres uddannelsesbaggrund, alder, jobfunktion og deres egne ønsker til efteruddannelse. Studiet viser tilmed, at virksomhederne vurderer, at deltagelsen i forskellige former for VEU har positive effekter for medarbejdernes motivation, effektivitet og kvalitet i arbejdet. Dertil viser studiet, at anvendelsen af VEU er mere udbredt i offentlige virksomheder end i private virksomheder, og at brugen af VEU i høj grad er drevet af et ønske om at vedligeholde medarbejdernes kompetencer. Særligt for dem med en videregående uddannelse er efteruddannelse også et middel, som benyttes af virksomhederne til at imødekomme ønsker fra medarbejderne selv.

EVA (2012b) viser, at flere offentlige ledere påbegynder en lederuddannelse på diplomniveau, efter at uddannelsesretten er trådt i kraft. Således er antallet af ledere, som starter på deres første modul, vokset med 48 % fra 2008 til 2009. Samtidig voksede den samlede modulaktivitet på Diplomuddannelserne i Ledelse fra 2008 til 2010 fra omkring 4.000 moduler til ca. 7.500 moduler. Samme studie viser, at det primært er de kommunale ledere, der bruger lederuddannelser på diplomniveau, herunder især ledere fra dagtilbudsområdet og plejesektoren. Blandt deltagerne er der en overrepræsentation af kvinder, ledere med mellemlang uddannelse og yngre ledere.

12 Studiet har også fokus på lederes oplevede udbytte af diplomuddannelser (EVA, 2012b). Denne del af studiet er behandlet i afsnit 5.2 om udbytte af videregående VEU.

3.3 Barrierer for videre videregående VEU

De tre studier, der undersøger barrierer for videregående VEU, har forskellige formål og afdækker barrierer med forskellige perspektiver. Rambøll (2019) undersøger, hvilke barrierer de videregående uddannelsesinstitutioner oplever i forhold til at udbyde videregående VEU på hhv. akademi-, diplom- og masterniveau, som modsvarer arbejdsmarkedets behov. Shapiro, Hansen og Østergaard (2014) undersøger, hvilke barrierer virksomhederne oplever i forhold til at få deres faglærte medarbejdere til at deltage i akademiuddannelser inden for det tekniske og produktionsrettede område. Endelig undersøger Ahrenkiel, Frederiksen, Helms og Krab (2011), hvorfor pædagoger fravælger at påbegynde en efteruddannelse på diplomniveau.

Rambøll (2019) undersøger barrierer i forhold til udbud af akademi-, diplom- og masteruddannelser. Shapiro et al. (2014) og Ahrenkiel et al. (2011) undersøger barrierer i forhold til deltagelse i henholdsvis akademi- og diplomuddannelser.

Alle tre studier om barrierer for videregående VEU er baseret på et omfattende kvantitativt og kvalitativt datamateriale i form af surveys og interviews.

Grundet studierne forskellige formål og fokus er det ikke muligt at sammenfatte resultater, der går på tværs af studierne.

Barrierer for videregående VEU

De tre studier, der undersøger barrierer for videregående VEU (Rambøll, 2019; Shapiro, H., Hansen, M. E., & Østergaard, S., 2014; Ahrenkiel, A., Frederiksen, J. T., Helms, S., & Krab, J., 2012), beskrives i det følgende.

Studiernes fokus

Rambøll (2019) undersøger barrierer og potentialer i udbuddet af videregående VEU. Formålet er bl.a. at undersøge, hvilke barrierer de videregående uddannelsesinstitutioner oplever i forhold til at udbyde videregående VEU, som modsvarer arbejdsmarkedets behov. Studiet bygger på både kvantitative og kvalitative data i form af otte eksplorative telefoninterviews med interessenter på området, en spørgeskemaundersøgelse besvaret af 133 ledere og vejledere på de videregående uddannelsesinstitutioner samt 12 casebesøg på uddannelsesinstitutioner (tre universiteter, tre professionshøjskoler, fire erhvervsakademier og to andre institutionstyper). På hvert casebesøg er der gennemført interviews med en overordnet ledelsesrepræsentant, faglige ledere, vejledere og undervisere.

Shapiro et al. (2014) undersøger faglærtes deltagelse i videregående VEU på akademiniveau inden for det tekniske og produktionsrettede område. Formålet er at undersøge barrierer for deltagelse i videregående VEU for faglærte på et virksomheds-, medarbejder- og uddannelsesinstitutionelt niveau. Medarbejderperspektivet er i studiet belyst indirekte ved, at det er virksomhederne, der har svaret på vegne af deres medarbejdere. Studiet bygger på en metodetriangulering af data fra interviews og møder med Fagpanelet for udmøntningen af VEU-milliarden, en surveyundersøgelse blandt 709 virksomheder baseret på telefoninterviews, 25 interviews med virksomheder, uddannelsesstatistik og skemainsamling af oplysninger om uddannelsesaktivitet fra erhvervsakademier.

Ahrenkiel et al. (2012) undersøger, hvorfor pædagoger fravælger at påbegynde en efteruddannelse på diplomniveau. Formålet er at undersøge, hvorfor så få pædagoger tager en efteruddannelse, herunder en diplomuddannelse, igennem hele deres karriere. Studiet er baseret på både kvantitative og kvalitative data. En survey er besvaret af 3091 medlemmer af Forbundet for Pædagoger og Klubfolk (BUPL), og interviews er gennemført med 15 medarbejdere, hvoraf 7 har deltaget i et diplomforløb, og 8 ikke har. Dertil er der gennemført interviews med i alt 13 ledere.

Resultater

Rambøll (2019) peger på særligt tre barrierer ift. at udbyde videregående VEU: 1) Uddannelsesinstitutionerne oplever barrierer i relation til etablering af nye uddannelser eller moduler. Arbejdet med at udarbejde en ansøgning og opnå godkendelse fra ministerielt hold opleves som bureaukratisk og langsommeligt. 2) Der er forskellige vilkår for at udbyde videregående VEU som konsekvens af et meget differentieret tilskudssystem (taxameterfinansiering). Heraf følger en tilsvarende differentieret oplevelse af de økonomiske incitamenter, hvor nogle ledelsesrepræsentanter ikke oplever disse som en barriere, hvorimod andre peger på incitamentsstrukturen som en betydelig barriere. 3) Manglende ledelsesmæssig opmærksomhed på videregående VEU udgør på flere institutioner en central barriere, som har konsekvenser for konkrete prioriteringer, prestige blandt medarbejderne og samlet kapacitet til at sikre et relevant og dækkende udbud til aftagerne. Sidstnævnte barriere er særligt udbredt blandt universiteterne, hvor udvikling, prioritering og udbud ikke anses som en kerneopgave på lige fod med forskning og undervisning på de ordinære fuldtidsuddannelser.

Shapiro et al. (2014) viser, at godt og vel halvdelen af virksomhederne vurderer, at videregående VEU vil være mere attraktivt og nemmere for faglærte at gennemføre, hvis videreuddannelse på akademisk niveau kan gennemføres på deltid, at der sker en øget praksisorientering i uddannelsernes opbygning og organisering målrettet voksne, samt at der gennemføres forberedende tilpassede introduktionskurser for ansatte, som ikke har været på skolebænken i lang tid. Virksomhederne ser det også som vigtigt, at undervisningen kan foregå som virksomhedsforlagt undervisning (52 %), og tillægger også anvendelsen af blended learning en vis betydning (31 %). I de kvalitative interviews peger virksomhederne på behovet for, at den stigende digitalisering af arbejdsprocesser også afspejles i undervisningens tilrettelæggelse – både i form af softwarebrug og platforme. Dertil efterspørger virksomhederne overbliksskabende brugerinformation og en rådgivende indsats fra arbejdsmarkedets parter og brancheorganisationer. Også uddannelsesinstitutionerne oplever betydelige barrierer for at skabe efterspørgsel blandt faglærte efter at tage en akademiuddannelse. De nævner følgende udfordringer: Uklarhed om målgrupper og karriereveje ift. akademiuddannelser, varierende studiekompetencer hos målgruppen, manglende involvering og støtte fra arbejdsmarkedets parter, manglende gennemsigthed mht. ansøgningsvilkår, støttemuligheder mv. samt manglende brugervenlighed og tilgængelighed ved tilmelding. Dertil peger uddannelsesinstitutionerne selv på, at videregående VEU ikke tidligere i tilstrækkelig grad har været et institutionelt strategisk fokusområde.

Ahrenkiel et al. (2012) viser, at både ledere og pædagoger oplever, at pædagoger skal opfordres og/eller have opbakning til at deltage i efteruddannelse, og at de pædagoger, der ikke umiddelbart er interesserede, har nogle upræcise og uklare forestillinger om, hvad en diplomuddannelse kræver. Skal pædagogerne i større grad tage diplomuddannelse, skal de opleve, at de kan have tillid til, at institutionshverdagen som helhed kan fungere kvalificeret, selvom pædagogen er fraværende i en periode.

3.4 Det videregående VEU-systems responsivitet

De tre studier, der undersøger det videregående VEU-systems responsivitet, har forskellige formål og fokus. Plougmann-Copenhagen & Oxford Research (2017) undersøger partsstyringen og dialogen mellem uddannelsesinstitutionerne og arbejdsmarkedet med henblik på at vurdere, i hvilken grad både partsstyringen og dialogen i VEU-systemet fungerer, så VEU-systemet er responsivt og relevant ift. de kompetencebehov, der løbende opstår på arbejdsmarkedet. Epinion (2017) undersøger virksomheders og individers brug af VEU med henblik på at vurdere, om udbuddet stemmer overens med virksomhedernes efterspørgsel. EVA (2012a) undersøger behovet for og relevansen af at udvikle professionsmasteruddannelser som ny udviklingsbaseret voksenuddannelse på kandidatniveau.

Alle tre studier om responsivitet er baseret på et relativt omfattende kvantitativt og kvalitativt data-materiale i form af surveys og interviews.

Grundet studierne forskellige formål og fokus er det ikke muligt at sammenfatte resultater, der går på tværs af studierne.

Det videregående VEU-systems responsivitet

De tre studier, der undersøger det videregående VEU-systems responsivitet (Plougmann-Copenhagen & Oxford Research, 2017; Epinion, 2017; EVA, 2012a), beskrives i det følgende.

Studiernes fokus

Plougmann-Copenhagen og Oxford Research (2017) undersøger partsstyringen og den øvrige dialog mellem uddannelsesinstitutionerne og arbejdsmarkedet i det videregående VEU-system¹³. Formålet er at vurdere, i hvilken grad både partsstyringen og dialogen i VEU-systemet fungerer, så VEU-systemet er responsivt og relevant ift. de kompetencebehov, der løbende opstår på arbejdsmarkedet. Derudover fokuserer studiet på at vurdere, hvorvidt partsstyringen og den øvrige dialog understøtter fleksibilitet og forsyningssikkerhed. Undersøgelsen bygger på en metodetriangulering af data fra desk research, en spørgeskemaundersøgelse samt dybdegående kvalitative interviews. Spørgeskemaundersøgelsen er besvaret af 453 repræsentanter fra efteruddannelsesudvalg og uddannelsesinstitutioner. Der er desuden gennemført 72 kvalitative interviews med repræsentanter fra VEU-systemet, ministerier og styrelser, virksomheder, eksperter på området samt repræsentanter fra organisationer med viden om systemet.

Epinion (2017) undersøger virksomheders og individers brug af VEU¹⁴. Formålet er bl.a. at undersøge, om udbuddet af videregående VEU stemmer overens med virksomhedernes efterspørgsel. Studiet er baseret på både kvantitative og kvalitative data. 829 korte telefoninter-

¹³ Studiet undersøger også partsstyringen og den øvrige dialog mellem uddannelsesinstitutionerne og arbejdsmarkedet på området for arbejdsmarkedsuddannelser (AMU) (Plougmann-Copenhagen & Oxford Research, 2017).

¹⁴ Studiet undersøger individers og virksomheders brug af alle niveauer og former for VEU (Epinion, 2017).

views er gennemført med danske arbejdspladser. Derudover er der gennemført 1500 telefoninterviews med 1500 personer, som ikke er på permanent forsørgelse. Desuden er der gennemført 16 dybdegående interviews med uddannelsesansvarlige i virksomheder.

EVA (2012a) undersøger behovet for og relevansen af at udvikle professionsmasteruddannelser som ny udviklingsbaseret voksenuddannelse på kandidatniveau. Formålet er at indhente forskellige vurderinger af og synspunkter på, hvorvidt der er behov for professionsmasteruddannelser. Studiet er baseret på fem forskellige datakilder: Kontakt til centrale interessenter, desk research, kortlægning af internationale erfaringer, en interviewundersøgelse blandt 20 direktører i kommuner og på sygehuse samt syv forskellige professionshøjskolars selvurderinger af deres faglige miljøer.

Resultater

Plougmann-Copenhagen og Oxford Research (2017) viser, at den formaliserede partsinddragelse i det videregående VEU-system er usystematisk på lokalt niveau. Nogle steder fungerer parternes samarbejde med institutionerne via uddannelsesudvalgene godt, mens det andre steder er mindre velfungerende. Samme studie peger på, at erhvervsakademierne og professionshøjskolerne udbyder og afvikler de udviklede uddannelser i et rimeligt omfang, og at institutionerne har mulighed for at udbyde uddannelserne fleksibelt i overensstemmelse med målgruppens behov. Endvidere viser studiet, at der er udfordringer med forsyningssikkerheden i udkantsområderne og på meget specialiserede fagområder.

Epinion (2017) viser, at flere virksomheder tilkendegiver, at manglende relevans udgør en barriere for deres brug af VEU, idet de ikke oplever, at tilbuddene giver medarbejderne de relevante kompetencer. Dog viser samme studie, at virksomhederne generelt oplever, at udbuddet af VEU stemmer overens med deres efterspørgsel. Studiet peger på, at udbydernes eller aktiviteterernes tilgængelighed har stor betydning for valg af udbyder. Dette gælder både ift. plads på holdet, aflysninger og geografisk afstand til udbyderne. Endelig viser studiet, at der er enkelte virksomheder, der efterspørger særlige branchespecifikke kompetencer, der ikke dækkes blandt de etablerede offentlige og private udbydere. Her forsøger virksomhederne at dække disse behov gennem interne kursusaktiviteter.

EVA (2012a) viser, at der eksisterer meget forskellige vurderinger og synspunkter mht., om der er behov for professionsmasteruddannelser. Hverken de adspurgte interessenter eller arbejdsgiverne er enige om, hvorvidt der er behov for at etablere professionsmasteruddannelser. På baggrund af de foreliggende arbejdsmarkedsanalyser udledes det, at der på socialrådgiverområdet tilkendegives et behov for professionsmasteruddannelser. Det gælder i både Holland og Norge, at alle videregående uddannelsesinstitutioner udbyder videreuddannelser på kandidatniveau (niveau 7) af relevans for professionsbacheloruddannede. Professionshøjskolerne selvurderinger afspejler generelt den holdning, at de faglige miljøer allerede er stærke, og at de vil kunne udgøre et godt fundament for etablering af professionsmasteruddannelser.

4 Tilrettelæggelse af videregående VEU

EVA har fundet otte studier, der undersøger tilrettelæggelse af videregående VEU i perioden 2010-2019. De otte studier har forskellige formål og fokus, og de fordeler sig i tre forskellige undertemaer: *Tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser*, *Realkompetencevurderinger (RKV)* og *Digitalisering*.

De otte studier fordeler sig sådan, at fire studier undersøger tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser, to studier undersøger RKV på det videregående VEU-område, mens to studier undersøger digitalisering af videregående VEU.

Studierne beskrives i det følgende under de tre forskellige undertemaer.

4.1 Tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser

De fire studier, der undersøger tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser, har forskellige formål og fokus. Tre studier har til formål at undersøge tilrettelæggelse af undervisning. Adriansen og Knudsen (2013) undersøger, hvordan der kan undervises i refleksion og refleksivitet på Master i Ledelse på Uddannelsesinstitutioner (MLU) ved Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU). Adriansen (2010) undersøger, hvordan der kan undervises i kreativitet og innovation på masteruddannelsen Leadership and Innovation in Complex Systems (LAICS), ligeledes ved DPU, mens Højlund, Egendahl og Mark (2017) på Diplomuddannelsen i Erhvervspædagogik (DEP) ved VIA University College undersøger, hvordan portfolio kan anvendes som lærings- og evalueringsredskab i undervisningen på de erhvervsrettede uddannelser. Et fjerde studie undersøger tilrettelæggelse af udbud af uddannelser. Således undersøger Hansen, Hansbøl, Haugsted, Andriansen og Knudsen (2011) tilrettelæggelse af udbudsprofilen på masteruddannelserne ved DPU.

Adriansen og Knudsen (2013), Adriansen (2010) og Højlund et al. (2017) afdækker deltagernes erfaringer eller oplevelser af tilrettelæggelsen, mens Hansen et al. (2011) afdækker holdninger på et administrativt niveau til en eventuel reorganisering af uddannelserne.

Alle fire studier tager udgangspunkt i masteruddannelser på en specifik uddannelsesinstitution, og alle fire studier er baseret på et mindre kvalitativt datamateriale.

Grundet studiernes forskellige formål og fokus er det ikke muligt at sammenfatte resultater, der går på tværs af studierne.

Tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser

De fire studier, der undersøger tilrettelæggelse af undervisning eller udbud af uddannelser (Adriansen, H. K. & Knudsen, H., 2013; Adriansen, H.K., 2010; Højlund, C., Egendahl, J., & Mark, L., 2017; Hansen, J. H., Carlsson, M., Hansbøl, G., Haugsted, M., Adriansen, H. K., & Knudsen, H., 2011), beskrives i det følgende.

Studiernes fokus

Adriansen og Knudsen (2013) undersøger, hvordan der kan undervises i refleksion og refleksivitet på Master i Ledelse af Uddannelsesinstitutioner (MLU) ved Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU) ved Aarhus Universitet. Formålet er at diskutere, hvad refleksion og refleksivitet kan indeholde, og hvordan der kan undervises i det med henblik på at klæde ledere på til at udfylde en udefineret ledelsesrolle. Studiet er baseret på tre typer kvalitative data: Otte kvalitative interviews med tidligere studerende, opgaver skrevet af studerende på det tredje modul, Eksperimenterende ledelsespraksis (antallet af opgaver fremgår ikke af studiet), samt deltagende observation (en af forfatterne er medkoordinator af uddannelsen og underviser på tredje semester).

Adriansen (2010) undersøger, hvordan der undervises i kreativitet og innovation på masteruddannelsen Leadership and Innovation in Complex Systems (LAICS) ved DPU, Aarhus Universitet. Formålet er at undersøge, hvordan et fokus på kritisk tænkning i den akademiske verden har betydning for de studerendes kreative tænkning. Studiet er baseret på kvalitative data: Fem kvalitative interviews med tidligere studerende, et ikke-defineret antal interviews og fokusgruppinterviews af de nuværende studerende samt et interview med en studieleder.

Højlund et al. (2017) undersøger portfolio som lærings- og evalueringsredskab på valgmodulet Digitale teknologier i de erhvervsrettede uddannelser på Diplomuddannelsen i Erhvervspædagogik (DEP) ved VIA University College. Formålet er at undersøge, hvordan portfolioen kan understøtte de studerendes læring og refleksion på uddannelsen. Studiet er baseret på data, der er indsamlet i forbindelse med, at 80 studerende har gennemført modulet med portfolio. Datagrundlaget består af: De studerendes blog, som er fulgt og kommenteret på, en løbende evaluering af modulet og modulets undervisning, de studerendes mundtlige summative evaluering ved afslutningen af modulet, de studerendes formelle skriftlige evaluering af undervisningen, underviserteamets skriftlige opfølgning på den mundtlige og formelle evaluering, en summativ evaluering i form af de studerendes skriftlige opgaver og mundtlige eksamener.

Hansen et al. (2011) undersøger masteruddannelserne ved DPU. Formålet er at vurdere og udvikle udbudsprofilen på masteruddannelserne ved instituttet, bl.a. ved at se på forskelle og ligheder mellem kompetenceprofiler i DPU's master- og kandidatuddannelser. Studiet er baseret på forskellige datakilder: To fokusgruppinterviews (et med tre koordinatore fra kandidatuddannelsen og tre fra masteruddannelsen og et med fire koordinatore, som underviser både på master- og kandidatuddannelserne), et arbejdsseminar med studie- og modulkoordinatorer fra DPU's kandidat- og masteruddannelser (fem deltagere), møder og interviews med instituttets reformudvalg, forskningsprogramledere og koordinatore.

Resultater

Adriansen og Knudsen (2013) viser, hvordan undervisningen på Master i Ledelse af Uddannelsesinstitutioner (MLU) på DPU imødekommer behovet for refleksivitet ved at give de studerende et nyt sprog med begreber, de kan bruge til at reformulere ledelsesproblemer og eksperimen-

mentere med dem. Studiet viser også, hvordan masteruddannelsen anvender en praksis-baseret pædagogik, der tilstræber, at de studerende kan oversætte indholdet fra undervisningslokalet til noget, der har betydning for deres praksis (transfer). Studiet peger endvidere på en række dilemmaer og udfordringer ift. at lære ledere at udfylde en udefineret ledelsesrolle.

Adriansen (2010) viser, at kreativ tænkning og kritisk tænkning ikke arbejder mod hinanden på masteruddannelsen Leadership and Innovation in Complex Systems (LAICS) på DPU. Kritisk tænkning og et fokus på kritikalitet besværliggør ikke nødvendigvis kreativ tænkning. Kreativitet kan enten læres gennem specifikke kurser, der har fokus på at undervise i kreativitet, eller gennem kreative undervisningsmetoder. I studiet opfordres til at undervise gennem kreative metoder frem for at designe separate kurser i kreativitet.

Højlund et al. (2017) peger på, at der i forbindelse med anvendelsen af refleksion, portfolio og blogs i det didaktiske undervisningsdesign i de erhvervsrettede uddannelser bør være fokus på at stilladsere og udfordre de studerendes refleksioner i portfolioen, at skabe en balance og niveau i feedbacken, som bringer de studerendes refleksioner og forståelse på et dybere niveau, samt grundigt at overveje den digitale platform til portfolioen og instruere de studerende i dette samt skabe et trygt virtuelt og fysisk læringsmiljø.

Hansen et al. (2011) viser, at masterens faglighed generelt går mere i dybden og er specialiseret, mens kandidatens mere går i bredden. Man går mere i dybden med det akademiske og det teoretiske på kandidatuddannelsen, mens forpligtelsen over for at inddrage eller tage afsæt i praksis, samt at lave en kobling mellem teori og praksis, er større på masteruddannelsen. Studiet peger på, at der ligger et potentiale i at tilrettelægge fremtidens masteruddannelser på DPU mere fleksibelt, og at en reorganisering af masteruddannelserne i en klyngestruktur, hvor en vis andel af undervisningen samles med en eller flere andre uddannelser, kan være en løsning på kravet om reduktion af arbejdstimer pr. STÅ (studenterårsværk), som mindst muligt forringer kvaliteten af uddannelserne.

4.2 Digitalisering af videregående VEU

De to studier, der undersøger digitalisering af videregående VEU, har forskellige formål og undersøger forskellige former for digitalisering. EVA (2019a) afdækker uddannelsesinstitutioners erfaringer med digitalisering af videregående VEU med henblik på at undersøge udbredelsen af og interessen for e-læring og blended learning. Riis (2016) undersøger, hvordan en konkret teknologi, den 3D virtuelle verden Second Life, kan implementeres og have betydning for læringsrummet på Master i IKT og Læring (MIL) ved Aalborg Universitet.

Studiet af EVA (2019a) er baseret på både kvantitative og kvalitative data i form af surveydata, en interviewundersøgelse og cases, og det afdækker erfaringer fra både institutioners, deltageres, lærere og lederes perspektiv. Studiet af Riis (2016) er baseret på kvalitative data i form af studenterdiskussioner og deltagende observation.

EVA (2019a) undersøger digitalisering på både akademi-, diplom- og masterniveau, mens Riis (2016) undersøger digitalisering på en specifik masteruddannelse. Begge studier er baseret på et relativt omfattende datagrundlag.

Begge studier peger på en række potentialer, udfordringer og forudsætninger for en styrket brug af digitale læringsteknologier inden for videregående VEU.

Digitalisering af videregående VEU

De to studier, der undersøger digitalisering af videregående VEU (EVA, 2019a; Riis, M., 2016), beskrives i det følgende.

Studiernes fokus

EVA (2019a) undersøger uddannelsesinstitutioners erfaringer med digitalisering af VEU¹⁵. Formålet er at undersøge udbredelsen af og interessen for e-læring og blended learning. Studiet er baseret på både kvantitative og kvalitative data. En spørgeskemaundersøgelse er besvaret af 157 repræsentanter fra institutioner, der udbyder VEU, heraf 20 fra akademiuddannelser, 19 fra diplomuddannelser og 7 fra masteruddannelser. Casebesøg er gennemført på syv institutioner, et for hvert uddannelsesområde, og er gennemført på institutioner med positive erfaringer med digitale læringsforløb. På hvert casebesøg er der gennemført interviews med deltagere i digitale forløb, undervisere, der underviser i digitale forløb samt ledere. Som supplement til caseundersøgelsen er der udvalgt otte institutioner, hvorfra der er gennemført 14 interviews med deltagere og 14 interviews med undervisere. Sammenlagt har tre deltagere, fem lærere og to ledere fra akademiuddannelser, deltaget i case- og interviewundersøgelsen; fra diplomuddannelser har fire deltagere, seks lærere og én leder deltaget, og fra masteruddannelser har syv deltagere, ni lærere og to ledere deltaget.

Riis (2016) undersøger transformation af et specifikt pædagogisk praksisfællesskab baseret på implementering af den 3D virtuelle verden, Second Life, på den danske online Master i IKT og Læring (MIL), som formelt hører hjemme på Aalborg Universitet. Formålet er at undersøge avatar-fænomenets indflydelse og konsekvenserne af 3D-remediering i relation til undervisning og læring i online uddannelse. Studiet er baseret på kvalitative data i form af analyse af asynkrone studenterdiskussioner i FirstClass (1.104 indlæg) og synkron deltagende observation i Second Life (130 timer). 53 masterstuderende, en primær underviser (forfatteren) og flere gæsteundervisere har deltaget i studiet.

Resultater

EVA (2019a) viser, at omkring en tredjedel af udbyderne af akademi-, diplom- og masteruddannelserne udbyder e-læring i 2018. Knap en tredjedel af udbyderne af masteruddannelserne udbyder blended learning i 2018, mens andelen er noget højere for akademi- og diplomuddannelserne. Antallet af institutioner, der udbyder akademi- og diplomuddannelser som e-læring, er uændret fra 2011 til 2018, mens antallet, der udbyder akademiuddannelser som blended learning, er næsten fordoblet fra 2011 til 2018. Antallet, der udbyder diplomuddannelser som blended learning, er stort set uændret i samme periode. Flertallet af repræsentanterne fra alle tre uddannelser vurderer, at både ledelser og medarbejdere er interesserede i at prioritere blen-

15 Studiet undersøger erfaringer med digitalisering inden for institutioner, der udbyder almen voksenuddannelse (AVU), forberedende voksenuddannelse (FVU), arbejdsmarkedsuddannelser (AMU), HF-enkeltfag samt akademiuddannelser, diplomuddannelser og masteruddannelser (EVA, 2019a).

ded learning og mere interesserede i at prioritere blended learning end e-læring. Desuden vurderer flertallet af repræsentanterne fra akademi- og diplomuddannelserne, at ledelserne også er interesserede i at prioritere e-læring. Størstedelen af institutionsrepræsentanterne fra akademiuddannelserne vurderer, at potentielle brugere af akademiuddannelser kun i mindre grad eller slet ikke har kendskab til, at uddannelserne kan gennemføres som e-læring og/eller blended learning, mens størstedelen fra diplomuddannelserne vurderer, at potentielle brugere af diplomuddannelser i høj grad eller i nogen grad har kendskab til, at uddannelserne kan gennemføres som e-læring og blended learning.

Riis (2016) demonstrerer Second Lifes betydning som pædagogisk designelement, idet det er gennem avataren, at deltagerne identificerer sig selv og andre, at der skabes mening, og at læring opleves i den 3D virtuelle verden. Ydermere viser studiets fund, at avataren ikke kan forstås frakoblet konteksten, frakoblet de øvrige pædagogiske designelementer.

4.3 Realkompetencevurderinger (RKV) på det videregående VEU-område

De to studier, der undersøger realkompetencevurderinger på det videregående VEU-område, har overordnet set samme formål. Således undersøger de to studier udbredelsen af og erfaringerne med brugen af RKV på akademi- og diplomuddannelser (EVA, 2010a; EVA, 2019b).

EVA's studie fra 2010 (EVA, 2010a) er baseret på både kvantitative og kvalitative data i form af survey- og interviewdata og afdækker erfaringer med RKV fra både uddannelsesinstitutioners perspektiv og med udgangspunkt i personer, der har fået foretaget en RKV. EVA's studie fra 2019 (EVA, 2019b) er alene baseret på kvantitative data i form af surveyundersøgelse besvaret af repræsentanter fra uddannelsesinstitutioner. Surveyen er en gentagelse af den survey, EVA gennemførte i 2010 (EVA, 2010a). Formålet er at belyse udviklingen og indsamle viden om de erfaringer, der er gjort i den mellemliggende periode (EVA, 2019b)¹⁶.

Begge studier peger på, at den største barriere for større udbredelse af RKV er et manglende kendskab til RKV i befolkningen.

¹⁶ I forbindelse med vores håndøgninger har vi fundet yderligere to studier, der handler om RKV i Danmark (EVA, 2010b; Andersen, M. & Laugesen, C., 2012). De to studier tager begge udgangspunkt i data fra EVA's studie fra 2010 (EVA, 2010a) og sætter resultaterne ind i en hhv. nordisk og et bredere internationalt perspektiv. Da studierne ikke indsamler nye data om videregående VEU i Danmark, er de to studier ikke medtaget i litteraturstudiet.

Realkompetencevurderinger (RKV) på det videregående VEU-område

De to studier, der undersøger RKV på akademi- og diplomuddannelser (EVA, 2010a; EVA, 2019b), beskrives i det følgende.

Studiernes fokus

EVA (2010a) undersøger realkompetencevurderinger (RKV) på det videregående VEU-område. Formålet er at undersøge udbredelsen af RKV, anvendelsen af RKV, kvaliteten af arbejdet med RKV, organisering af arbejdet med RKV samt barrierer for udbredelsen af RKV på akademi- og diplomuddannelser¹⁷. Studiet er baseret på både kvantitative og kvalitative data. En survey er besvaret af 132 repræsentanter fra uddannelsesinstitutioner, der er omfattet af loven fra 2007 om RKV. 26 interviews er gennemført med personer, der har fået foretaget en RKV. Ti interviews er gennemført med udvalgte repræsentanter fra uddannelsesinstitutionerne. Fem fokusgruppeinterviews er gennemført med personer, der har foretaget RKV på institutionerne, og to fokusgruppeinterviews er gennemført med eksperter og andre med særlig viden om RKV. Dertil er der gennemført et telefoninterview med en repræsentant fra Undervisningsministeriet om klagesager.

EVA (2019b) undersøger ligeledes realkompetencevurderinger (RKV) på det videregående VEU-område. Formålet er at belyse udviklingen i udbredelsen af RKV, anvendelsen af RKV, kvaliteten af arbejdet med RKV, organisering af arbejdet med RKV samt barrierer for udbredelsen af RKV på akademi- og diplomuddannelser¹⁸. Studiet er baseret på den samme survey-undersøgelse, EVA gennemførte i 2010 (EVA, 2010a), med henblik på at belyse udviklingen i praksis fra 2010 til 2019, og er besvaret af 136 institutionsrepræsentanter for VEU-området i Danmark.

Resultater

EVA (2010) viser, at 29 % af udbyderne af akademiuddannelser og 50 % af udbyderne af diplomuddannelserne har foretaget mindst én RKV i 2009. Desuden viser kortlægningen, at ingen af udbyderne af akademiuddannelser på baggrund af RKV har udstedt hverken uddannelsesbevis for hele uddannelser og/eller kompetencebevis for dele af uddannelser. Og med hensyn til diplomuddannelserne forekommer udstedelse af uddannelsesbeviser samlet set sjældent. Dertil viser studiet, at der inden for diplomuddannelsesmiljøet eksisterer en vis modstand mod retten til i det hele taget at få udstedt uddannelsesbeviser. Studiet konstaterer, at de vigtigste barrierer for en større udbredelse af RKV, som udbyderne peger på, er eksterne barrierer, herunder befolkningens manglende kendskab til RKV.

EVA (2019b) viser, at opbakningen til RKV såvel som en positiv vurdering af egen praksis på området har været stigende på tværs af hele VEU-området fra 2009 til 2018. RKV finder i 2018 sted på en langt større andel af de institutioner, der udbyder akademi- og diplomuddannelser, set i forhold til 2010. Af andre resultater kan nævnes, at RKV på både akademi- og diplomområdet fortsat primært bruges til at give adgang til uddannelserne, at udbyderne fortsat vurderer, at

17 Studiet omfatter de VEU-uddannelser, som er omfattet af lov nr. 556 fra 2007 om udbygning af anerkendelse af realkompetence på VEU-området, det vil sige almen voksenuddannelse (AVU) og HF-enkeltfag, arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU), erhvervsuddannelser for voksne (EUV), akademiuddannelser og diplomuddannelser (EVA, 2010a).

18 Studiet omfatter de VEU-uddannelser, som er omfattet af lov nr. 556 fra 2007 om udbygning af anerkendelse af realkompetence på VEU-området, det vil sige almen voksenuddannelse (AVU) og HF-enkeltfag, arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU), erhvervsuddannelser for voksne (EUV), akademiuddannelser og diplomuddannelser (EVA, 2019b).

den største barriere for større udbredelse af RKV fortsat er et manglende kendskab til RKV i befolkningen, men også at der er sket et fald fra 2009 til 2018 i brugen af samtaler/interviews i forbindelse med RKV. Desuden viser studiet, at der på akademiuddannelserne og diplomuddannelserne generelt har været en væsentlig stigning i anvendelsen af redskaber til kvalitetssikring fra 2009 til 2018. Endelig viser studiet, at der på akademiuddannelserne er sket et større fald i antallet af medarbejdere, der er blevet kompetenceudviklet i forhold til tilrettelæggelse af RKV, mens der, hvad dette angår, har været en mindre stigning i forhold til diplomuddannelserne.

5 Effekter og udbytte af videregående VEU

EVA har fundet i alt 17 studier, der undersøger effekter eller udbytte af videregående VEU i perioden 2010-2019. Studierne har forskellige formål og fokus og fordeler sig i to forskellige undertemaer: *Effekter* og *Udbytte*.

De 17 studier fordeler sig sådan, at seks studier undersøger effekter af videregående VEU, mens 11 studier undersøger udbytte af videregående VEU.

Studierne beskrives i det følgende under de to forskellige undertemaer.

5.1 Effekter af videregående VEU

De seks studier, der undersøger effekter af videregående VEU, har forskellige formål og fokus. Fire studier af KORA (Kristensen, N. & Rotger, G.P., 2011¹⁹; KORA, 2013; KORA, 2016; KORA, 2017) undersøger effekterne af deltagelse i videregående VEU på løn, beskæftigelse og/eller mobilitet, og et femte studie af KORA (Kristensen, N. & Skipper, L., 2010²⁰) undersøger effekterne af videregående VEU på private virksomheders omsætning, overskud og vækst i medarbejderstaben. Det sjette studie er et studie af EVA (2017b), der undersøger effekten af skolelederes aktivitet på Diplomuddannelse i Ledelse på ansattes (lærernes) sygefravær og elevernes læse- og matematikfærdigheder.

Alle seks studier er alene baseret på kvantitative data i form af registerdata, hvoraf studiet af EVA (2017b) desuden inddrager sygefraværdata og data fra nationale test. Samtlige studier er gennemført som totalundersøgelser, og fem ud af de seks studier undersøger effekterne på tværs af det videregående VEU-område.

Det er et gennemgående resultat af de førstnævnte fire effektstudier, at der er positive løn- og beskæftigelseseffekter af videregående VEU. Dette er nærmere beskrevet nedenfor.

19 Studiet af Kristensen og Rotger (2011) er udført for Anvendt KommunalForskning (AKF), der i juli 2012 ændrede navn til Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning (KORA).

20 Studiet af Kristensen og Skipper (2010) er udført for Anvendt KommunalForskning (AKF), der i juli 2012 ændrede navn til Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning (KORA).

Effekter af videregående VEU

De seks studier, der undersøger effekterne af videregående VEU (Kristensen, N. & Rotger, G.P., 2011; KORA, 2013; KORA, 2016; KORA, 2017; Kristensen, N. & Skipper, L., 2010; EVA, 2017b), beskrives i det følgende.

Studiernes fokus

Kristensen og Rotger (2011) undersøger effekterne af videregående VEU blandt faglærte og ufaglærte²¹. Formålet er at måle effekterne på branchemobilitet. Studiet er baseret på registerdata og tager udgangspunkt i faglærte og ufaglærtes VEU-deltagelse i årene 2004-2007. Data om disse deltagere og deres kontrolgruppe er trukket ud for årene 2005-2008.

KORA (2013) undersøger effekterne af offentlig medfinansieret videregående efteruddannelse blandt faglærte. Formålet er at undersøge, hvilken effekt efteruddannelse har på faglærtes løn, beskæftigelse, faglig mobilitet og skift af arbejdsgiver. Dertil er et formål med studiet at foretage en vurdering af det samfundsøkonomiske afkast ved, at faglærte tager et nyt kursusforløb på et videregående VEU-forløb. Studiet er baseret på registerdata og tager udgangspunkt i alle faglærte, der i sensommeren 2008 begyndte på et nyt kursusforløb på en videregående efteruddannelse. Data om disse deltagere samt deres kontrolgruppe er trukket ud for august 2008 til december 2011.

KORA (2016) undersøger effekterne af den offentligt medfinansierede videregående efteruddannelse blandt de beskæftigede deltagere, der allerede har en videregående uddannelse fra det ordinære uddannelsessystem. Formålet er at undersøge, hvilken effekt efteruddannelse har på kursUSDeltagerens løn, beskæftigelse og mobilitet mellem arbejdsgivere. Dertil er et formål med studiet at foretage en vurdering af det samfundsøkonomiske afkast ved, at personer med en videregående uddannelse tager en videregående uddannelse. Studiet er baseret på registerdata og tager udgangspunkt i alle beskæftigede med en videregående uddannelse, der i sensommeren 2008 påbegyndte et videregående VEU-forløb. Data om disse deltagere og deres kontrolgruppe er trukket ud for perioden august 2008 til september 2014.

KORA (2017) undersøger effekterne af offentlig medfinansieret videregående efteruddannelse blandt arbejdstagere og ledige²². Formålet er at undersøge, hvilken effekt efteruddannelse har på kursUSDeltagerens løn, beskæftigelse, faglige mobilitet og jobmobilitet samt antal sygedage. Dertil er et formål med studiet at foretage en vurdering af det samfundsøkonomiske afkast for alle niveauerne i VEU-systemet. Studiet tager udgangspunkt i kursister, der begynder på et VEU-forløb i 3. kvartal 2011. Data om disse kursister samt deres kontrolgruppe er trukket ud i tre et halvt år, dvs. frem til 2015.

Kristensen og Skipper (2010) undersøger private virksomheders brug af offentlig medfinansieret voksenefteruddannelse og effekterne på virksomhedernes udvikling. Formålet er at undersøge, hvilke effekter medarbejderes deltagelse i offentligt medfinansierede videregående VEU-kurser har på virksomhedernes omsætning, overskud og vækst i medarbejderstaben. Studiet er

21 Studiet undersøger også effekterne på mobilitet og beskæftigelse af 10 udvalgte AMU-kurser – med fokus på certificering (Kristensen, N. & Rotger, G.P., 2011).

22 Studiet evaluerer voksen- og efteruddannelsesindsatsen på følgende uddannelser: Forberedende undervisning (FVU), ordblindeundervisning (OBU), almen voksenuddannelse (AVU), HF-enkeltfag, arbejdsmarkedsuddannelser (AMU), akademiuddannelser, diplomuddannelser og masteruddannelser (KORA, 2017).

baseret på registerdata og tager udgangspunkt i virksomheder, der benytter sig af VEU. Data om de tre udfaldsvariable er trukket ud for årene 2003-2006.

5.2 Udbytte af videregående VEU

De 11 studier, der undersøger udbytte af videregående VEU, har forskellige formål og fokus. Syv studier undersøger, hvilket udbytte der er forbundet med deltagelse i diplomuddannelser (Nielsen, N.N, Skovhus, R., & Buhl, R., 2011; Andreassen, M. C. B., Rose, M., & Frederiksen, J., 2011; EVA, 2012b; Duch, H. S., 2017; Weinreich, E., 2014; Walker, R., 2018; Bisgaard, J., Hansen, J. A., Lausch, B., & Rasmussen, C. L., 2012), mens tre studier undersøger, hvilket udbytte der er forbundet med deltagelse i masteruddannelser (EVA, 2013; Stegeager, N. 2014; Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010). Et større ph.d.-studie af Sørensen (2017) undersøger i fire forskellige delstudier transfer.

Tre af de syv studier, der undersøger udbytte af diplomuddannelser, er baseret på både kvantitative og kvalitative data (Andreassen, M. C. B., Rose, M., & Frederiksen, J., 2011; EVA, 2012b; Bisgaard, J., Hansen, J. A., Lausch, B., & Rasmussen, C. L., 2012), hvoraf studierne af Andreassen et al. (2011) og Bisgaard et al. (2012) er baseret på et mindre og ikke præciseret datagrundlag. Tre øvrige studier er baseret på kvalitative data (Nielsen, N.N, Skovhus, R., & Buhl, R., 2011; Duch, H. S., 2017; Walker, R., 2018), hvoraf studiet af Nielsen et al. (2011) er baseret på et særligt lille datagrundlag (to fokus-gruppeinterviews). Et studie af Weinreich (2014) besvarer spørgsmålet om udbytte af diplomuddannelser alene på grund af kvantitative data.

Studierne af EVA (2013) og Stegeager (2014), der undersøger udbytte af masteruddannelser, er baseret på både kvantitative og kvalitative data, mens studiet af Krogh og Jensen (2010), der har samme fokus, alene er baseret på kvantitative data. Studiet af Sørensen (2017), der undersøger transfer, er ligeledes alene baseret på kvantitative data.

Samtlige studier om udbytte afdækker udbytte fra et deltagerperspektiv. I fem af studierne afdækkes udbyttet desuden fra et leder-/arbejdsgiverperspektiv (Nielsen, N.N, Skovhus, R., & Buhl, R., 2011; Duch, H. S., 2017; Bisgaard, J., Hansen, J. A., Lausch, B., & Rasmussen, C. L., 2012; EVA, 2013; Sørensen, P., 2017).

Resultaterne på tværs af studierne viser, at deltagere i videregående VEU på diplom- og masterniveau vurderer deres eget udbytte af uddannelsen meget positivt.

Studierne undersøger alene udbytte af diplom- og masteruddannelser og ikke udbytte af akademiuddannelser.

Udbytte af videregående VEU

De 11 studier, der undersøger, hvilket udbytte der er forbundet med deltagelse i videregående VEU (Nielsen, N.N., Skovhus, R., & Buhl, R., 2011; Andreasen, M. C. B., Rose, M., & Frederiksen, J., 2011; EVA, 2012b; Duch, H. S., 2017; Weinreich, E., 2014; Walker, R., 2018; Bisgaard, J., Hansen, J. A., Lausch, B., & Rasmussen, C. L., 2012; EVA, 2013; Stegeager, N. 2014; Krogh, L. & Jensen, A. A., 2010; Sørensen, P., 2017), beskrives i det følgende.

Studiernes fokus

Nielsen et al. (2011) undersøger, hvilken betydning erhvervelsen af en Diplomuddannelse i Uddannelses- og Erhvervsvejledning ved VIA University College opleves at have for den enkelte medarbejder og for medarbejderens organisation/arbejdsplads. Formålet er at få viden om, hvilke teoretiske og praktiske kompetencer de færdiguddannede vejledere og deres ledere oplever, at de har erhvervet sig gennem uddannelsen, og hvordan lederne oplever, at vejlederne bringer disse i spil på institutionen. Studiet er baseret på kvalitative data. Der er gennemført to fokusgruppeinterviews med henholdsvis syv dimittender fra VIA UC og tre af deres ledere.

Andreasen et al. (2011) sætter fokus på udbyttet af den sundhedsfaglige diplomuddannelse for akutsygeplejersker ved Professionshøjskolen UCC, University College Capital. Formålet er at undersøge, om uddannelsen bidrager til udvikling af faglige og personlige kompetencer, der klæder sygeplejerskerne på til at handle i, reflektere over og udvikle praksis. Studiet er gennemført som en virkningsevaluering baseret på både et kvantitativt og kvalitativt datamateriale. Samtlige sygeplejersker, der har deltaget i et eller flere moduler på uddannelsen, har besvaret en spørgeskemaundersøgelse om deres udbytte. Dertil er der gennemført fokusgruppeinterviews med henholdsvis sygeplejerskerne og kursusrådet. Rapporten angiver ikke, hvor mange der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, eller hvor mange der har deltaget i de to fokusgruppeinterviews.

EVA (2012b) sætter fokus på offentlige lederes udbytte af at deltage i hhv. Diplomuddannelse i Ledelse (DIL) eller Den Offentlige Lederuddannelse (DOL). Formålet er at undersøge lederuddannelsers betydning for ledelsespraksis. Studiet er baseret på kvantitative og kvalitative data. En spørgeskemaundersøgelse er besvaret af 758 ledere og kortlægger deres vurdering af, hvorvidt uddannelsen har givet dem styrkede ledelseskompetencer inden for fx personaleledelse, forandringsledelse og organisering af daglig drift. Dertil er der gennemført to fokusgruppeinterviews med i alt 16 ledere.

Duch (2017) undersøger Diplomuddannelsen i Erhvervspædagogik (DEP). Formålet er at undersøge, hvordan lærerne fra erhvervsuddannelserne oplever og deltager i uddannelsesforløbet på forskellige måder, om og hvordan de gennem uddannelsen udvikler deres professionsidentitet, og om og hvordan de anvender Diplomuddannelsen i Erhvervspædagogik i deres egen undervisning. Studiet er baseret på kvalitative data. Datagrundlaget er fokusgruppeinterviews med 20 lærere fra fire forskellige erhvervsskoler, observationsstudier af undervisningen på diplomuddannelsen, observationsstudier af otte lærere, der har gennemført kurset, samt interviews med lederne fra de fire skoler.

Weinreich (2014) undersøger, hvordan Diplomuddannelsen i Ledelse uddanner ledere til velfærdsinstitutionerne, og med hvilken effekt for lederens ledelse og betydning for offentlig ledelse i fremtiden. Formålet er bl.a. at undersøge, i hvilken grad ledere, der har opnået en Diplomuddannelse i Ledelse, oplever, at det, de har lært, har ændret deres adfærd og hermed været med til at skabe ændringer i deres organisation. Hele studiet er bygget op omkring et

mixed methods-design, og datagrundlaget består af en spørgeskemaundersøgelse blandt ledere, der har afsluttet Diplomuddannelsen i Ledelse, deltagerobservation, interviews med cheferne til lederne samt fokusgruppeinterviews med udvalgte medarbejdere. Til besvarelsen af spørgsmålet om, hvordan ledere evaluerer og reflekterer over den læring og kompetenceudvikling, de har opnået på Diplomuddannelse i Ledelse, er spørgeskemaundersøgelsen valgt og er besvaret af 67 erfarne ledere, der har afsluttet Diplomuddannelsen i Ledelse.

Walker (2018) undersøger, hvordan ledere formes af at tage en diplomuddannelse i ledelse. Formålet er at undersøge betydningen af, at mellemledere fra pædagogiske institutioner i Københavns Kommune deltager i Diplom i Ledelse, herunder bl.a. at undersøge, hvilke implikationer dette har for dannelsen af deltagernes professionelle identitet. Studiet er baseret på et kvalitativt datamateriale. Der er indsamlet i alt 39 dages observationer og gennemført 86 timers lydoptagelser. Desuden er der gennemført kvalitative interviews med 22 studerende, og 18 studerendes eksamensprojekter er analyseret.

Bisgaard et al. (2012) undersøger erfaringer og syn på Diplomuddannelse i Erhvervspædagogik som kompetenceudviklingsforløb. Formålet er at undersøge forskellige skolers erfaringer med at lade lærere, der er i gang med en diplomuddannelse, indgå i sammenhænge på skolen, hvor deres kompetencer indgår i skolens øvrige strategiske kompetenceudvikling. Studiet er baseret på både kvantitative og kvalitative data. En spørgeundersøgelse er sendt til ca. 100 skoler, og der er gennemført en række interviews med lærere og ledere på udvalgte repræsentative skoler. Det fremgår ikke af artiklen, hvor mange der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, eller hvor mange interviews der er gennemført.

EVA (2013) undersøger masteruddannelserne. Et af formålene med studiet er at undersøge, hvordan arbejdstagere og arbejdsgivere vurderer udbyttet af deltagelse i en masteruddannelse, samt om deltagelse har betydning for professionel udvikling. Studiet er baseret på både kvantitative og kvalitative data. En spørgeskemaundersøgelse er gennemført blandt et repræsentativt udsnit af studerende/dimittender, der har deltaget i et eller flere moduler af masteruddannelser i skoleåret 2010/2011. Spørgeskemaet har bl.a. fokus på, om deltagelse i en masteruddannelse fører til nye funktioner, jobskifte, højere løn og/eller bedre kvalitet. Dertil er der gennemført 50 telefoninterviews med arbejdsgivere og tre fokusgruppeinterviews med dimittender fra og studerende på masteruddannelser.

Stegeager (2014) undersøger, hvad studerende på Master i Organisatorisk Coaching (MOC) ved Aalborg Universitet lærer ved at tage uddannelsen, og hvordan de efterfølgende bruger deres læring i deres arbejde. Studiet følger to årgange af studerende på MOC over en treårig periode fra tiden, inden de påbegynder deres master, og til et år efter færdiggørelse. I studiet er anvendt metodetriangulering, hvor følgende kilder indgår: 13 studerendes motivationsbeskrivelser, der har været vedhæftet de studerendes ansøgningsskema forud for optagelse, 15 studerendes specialer (fire specialer er udarbejdet af to studerende i fællesskab) 14 studerendes evalueringer udfyldt inden for en måned efter endt uddannelse. Dertil 19 interviews med studerende foretaget et år efter endt uddannelse.

Krogh og Jensen (2010) undersøger voksnes udbytte af deres masteruddannelse. Formålet er at undersøge, hvilket udbytte studerende på Master i Læreprocesser ved Aalborg Universitet har fået af deres uddannelse, og deres erfaringer med, hvordan uddannelsen har haft en betydning for deres videre karriere. Studiet er baseret på en survey besvaret af 120 dimittender.

Et ph.d.-studie af Sørensen (2017) undersøger transfer. Ph.d.-studiet består af fire separate delstudier, der ud fra hvert deres forskningsspørgsmål belyser forskellige aspekter af transfer:

Første delstudie undersøger, hvorvidt det amerikanske udviklede spørgeskemakoncept Learning Transfer System Inventory (LTSI) kan anvendes i en dansk uddannelseskontekst og er brugbart ift. fire forskellige typer uddannelser, herunder akademi-, diplom- og masteruddannelser. Spørgeskemaet undersøger overførelse af læring fra uddannelse til arbejdsplads. Studiet er baseret på kvantitative data. En spørgeskemaundersøgelse er besvaret af i alt 411 deltagere fra arbejdsmarkedsuddannelser (AMU), akademi-, diplom- og masteruddannelser. I alt er der 35 besvarelser fra akademiuddannelser, 234 fra diplomforløb og 106 fra masteruddannelser.

Det andet delstudie undersøger, hvordan kommunale ledere i fem danske kommuner vurderer transfer-forhold, som henholdsvis fremmer og hæmmer effekt af en formel kompetencegivende lederuddannelse. Studiet tager udgangspunkt i ni transfer-faktorer. Studiet er baseret på en spørgeskemaundersøgelse, der er besvaret af 108 ledere.

Det tredje delstudie undersøger, hvordan kommunale ledere selv vurderer den adfærdsmæssige effekt af at deltage i diplomuddannelsen i ledelse. Studiet er baseret på paneldata, som er genereret i årene 2014, 2015 og 2016. Spørgeskemaet indeholder 42 spørgsmål inden for de tre adfærds kategorier: opgave-, relations- og forandringsorientering. Spørgeskemaet er besvaret af i alt 220 ledere.

Det fjerde delstudie undersøger, hvordan offentligt ansatte opfatter udviklingen af deres leders adfærd gennem tid. Studiet er baseret på spørgeskemadata indsamlet i årene 2014, 2015 og 2016 fra tre grupper af kommunalt ansatte, der arbejder sammen med ledere, der er under uddannelse (Diplom i Ledelse). De tre medarbejdergrupper omfatter chefer, ansatte og sideordnede lederkolleger. I alt har 122 chefer, 1385 ansatte og 224 sideordnede kollegaer besvaret spørgeskemaet.

Resultater

Studierne af Nielsen et al. (2011), Andreasen et al. (2011) og EVA (2012b), der undersøger udbyttet af forskellige diplomuddannelser, viser, at deltagere i videregående VEU på diplomniveau oplever et udbytte af deres deltagelse i uddannelsen. Deltagerne oplever både en personlig og faglig udvikling – et udbytte af uddannelsen, der også er til gavn for medarbejderens organisation/arbejdsplads. Samtidig viser studierne, at organisatoriske forhold er medbestemmende for, om og hvordan deltagerne rent praktisk får mulighed for at anvende de nyerhvervede kompetencer i organisationen. Studierne peger på, at det i den forbindelse er afgørende, at organisationen giver medarbejderen rum, muligheder og opbakning dertil.

Duch (2017) viser, at lærernes forskellige uddannelses- og erhvervsbaggrunde på Diplomuddannelsen i Erhvervspædagogik (DEP) giver dem meget forskellige forudsætninger for at deltage i diplomuddannelsen. Deres tidligere erfaringer har både betydning for, hvordan de deltager i uddannelsesforløbet, og hvordan de efterfølgende omsætter denne uddannelse i praksis i egen undervisning. Studiet peger på, at DEP'en er udspændt mellem tre aspekter: At være en erhvervsrettet, en voksenuddannelse og en professionsrettet videregående uddannelse. Hvert af disse aspekter indeholder en række normer og værdier, som lærerne knytter an til på forskellige måder. Det betyder, at de professionsidentiteter, som lærerne udvikler gennem forløbet, bliver forskellige, og dette har indflydelse på, hvordan de anvender DEP'en i deres egen undervisning. Fælles er, at alle deltagerne anvender DEP'en i deres undervisning, og studiet konkluderer, at DEP'en lever op til sit formål om at fungere som en læreruddannelse oven i lærernes tidligere uddannelse.

Weinreich (2014) viser, at lederne, som har taget en Diplomuddannelse i Ledelse, generelt har været tilfredse med uddannelsen og oplever, at de har opøvet kompetencen til at transformere uddannelsens teori til egen ledelsespraksis. Lederne vurderer ligeledes, at de har udviklet sig

mht. en lang række kompetenceområder, herunder fået styrket deres beslutnings- og handlekompetence.

Walker (2018) viser, at Diplom i Ledelse bidrager til, at lederne fra pædagogiske institutioner i Københavns Kommune i højere grad opererer som *dobbeltagenter*, hvor deres fagprofessionelle identitet som pædagoger ændres og udvides til også at inkludere og rumme en ledelses- og organisationsidentitet. Studiet viser, at diplomprogrammet i ledelse er designet og sat i anvendelse på en måde, der aktiverer og understøtter deltagernes engagement i de initiativer, der introduceres af Københavns Kommune. Dette øger deltagernes accept af initiativerne og styrker deres villighed til at oversætte og introducere dem i deres lokale ledelsespraksis.

Bisgaard et al. (2012) viser, at de mest vellykkede forløb for studerende på Diplomuddannelsen i Erhvervspædagogik finder sted på skoler, der har iværksat et indslusningsprogram for den nye lærer. Disse skoler udmærker sig ved, at der tilvejebringes målrettede handlinger og aktiviteter, der udvikler, vedligeholder og understøtter lærernes udvikling af pædagogiske kompetencer. Endvidere at der arbejdes med organisering af disse handlinger i formaliserede og ikke-formaliserede strukturer, og at der arbejdes på at understøtte den enkeltes subjektive tilslutning til og deling af forventninger til adfærden som underviser.

EVA (2013) viser, at deltagerne på masteruddannelserne oplever, at uddannelsen forbedrer deres kompetencer ift. at vurdere og løse teoretiske og praktiske problemstillinger samt at styre og udvikle komplekse arbejdsituationer. Dertil har masteruddannelserne i et vist omfang en positiv betydning for deltagernes videre karriereforløb i form af nye ansvarsområder, lønstigning eller nyt job. Masteruddannelsernes betydning for det videre karriereforløb afhænger dog af, om deltagerne har gennemført et eller flere moduler eller en hel masteruddannelse. Betydningen for det videre karriereforløb er størst for de deltagere, der har gennemført en hel masteruddannelse. Studiet viser, at også aftagerne generelt set er positive i deres vurderinger af udbyttet af masteruddannelserne. Der peges i den sammenhæng på to forhold: 1) Udbyttet af masteruddannelserne har størst organisatorisk gennemslagskraft, når masteruddannelsen er et reflekteret valg, og når arbejdsgiveren efterfølgende har en særlig opmærksomhed på at bringe kompetencerne i spil. 2) Udbyttet er mindre konkret og synligt, når masteruddannelsen enten anvendes til at honorere eksterne krav og forventninger, eller når motivet for at vælge en masteruddannelse har karakter af en principbeslutning.

Stegeager (2014) viser, at de studerende på Master i Organisatorisk Coaching (MOC) oplever, at deres læring gennem uddannelsen har haft stor betydning for deres professionelle virke. Selvom der er store variationer i de studerendes læringsbeskrivelser, er de 19 studerende ikke i tvivl om, at uddannelsen har medvirket til at gøre dem til bedre ledere, konsulenter, undervisere osv. Uddannelsen har altså (i de studerendes egne øjne) gjort dem til dygtigere praktikere. Studiet viser, at termen *bedre* i høj grad refererer til en personlig tilfredsstillelse med måden, man i dag løser sine opgaver på – måden, man i dag *er* leder, konsulent eller underviser på.

Krogh og Jensen (2010) viser, at 68 % af dimittenderne fra Master i Læreprocesser ved Aalborg Universitet indikerer, at de i høj grad har tilegnet sig kvalifikationer og kompetencer ift. forståelse af og brug af teorier i arbejdsregi. 45 % indikerer, at de i høj grad har tilegnet sig en forståelse af og kompetencer ift. brug af metoder til evaluering og vurdering af læringsprocesser, mens samme procentdel indikerer, at de i høj grad har tilegnet sig kompetencer og værktøjer ift. udvikling, planlægning og organisering af læringsprocesser. Omkring halvdelen af informanterne (51 %) indikerer, at deres mastergrad har påvirket deres videre karriereforløb. Mastergraden har i mange tilfælde ført til nye jobmuligheder for informanterne. Således har 64 % af dimittenderne fået nyt arbejde en eller flere gange efter færdiggørelse af uddannelsen, mens 73 % har fået ny jobfunktion.

Sørensen (2017) viser med sit første delstudie i sin ph.d., at LTSI-modellen ud fra en rent statistisk synsvinkel udmærket kan anvendes i en dansk uddannelseskontekst. Samtidig lyder den samlede konklusion på studiet, at hvis modellen skal anvendes i en dansk uddannelseskontekst, bør den tilrettes den danske kultur og uddannelsestradition. Studiet konkluderer ydermere, at LTSI synes mere anvendelig i forbindelse med korte kurser (fx AMU) end for længerevarende uddannelser (fx diplom og master).

Det andet delstudie af Sørensen (2017) viser, at de kommunale ledere fra fem danske kommuner generelt vurderer, at de har gode forudsætninger for transfer og dermed har gode forudsætninger for at implementere og bringe ny viden i spil i de fem kommuner. Studiet viser dog også, at kommunerne med fordel kan arbejde mere struktureret og systematisk med chefmæssig opbakning/sparring, kollegial opbakning/sparring samt begynde at evaluere effekter af lederuddannelser.

Det tredje delstudie af Sørensen (2017) viser, at kun ledernes opgave-orientering udvikler sig signifikant positivt, og kun for de ledere, der har afsluttet en diplomuddannelse i ledelse. Effekterne for relations- og forandringsorientering er også positive, men insignifikante. Ydermere viser studiet vha. deskriptiv statistik, at to ud af de tre adfærdstyper udvikler sig negativt fra 2014 til 2015, mens de udvikler sig positivt fra 2015 til 2016. Endelig viser studiet, at inden for alle tre adfærds kategorier vurderer ledere, der har afsluttet deres uddannelse, sig selv mere positivt end de ledere, der ikke har afsluttet deres uddannelse.

Det fjerde delstudie af Sørensen (2017) viser, at chefer, ansatte og sideordnede lederkolleger vurderer, at deres leders adfærd udvikler sig positivt gennem den treårige periode, lederen tager Diplomuddannelsen i Ledelse. Den største positive udvikling sker fra år et til år to, mens der sker en mindre stigning eller ovenikøbet et lille fald fra år to til år tre. Ansatte til en leder under uddannelse vurderer lederadfærden signifikant lavere end både chefer og sideordnede lederkolleger.

Appendiks A – Litteraturlist

Studier, der indgår i litteraturstudiet

Adriansen, H.K. (2010) How criticality affects students' creativity. I: C. Nygaard, N. Courtney & C. Holtham (eds.) *Teaching creativity – creativity in teaching*, pp.65-84. Libri Publishing, UK.

Adriansen, H. K. & Knudsen, H. (2013). Two ways to support reflexivity: Teaching managers to fulfill an undefined role. *Teaching Public Administration*, 31(1), 108-123.

Ahrenkiel, A., Frederiksen, J. T., Helms, S., & Krab, J. (2012). *Pædagogers deltagelse i efteruddannelse: Pædagogers interesser i og barrierer for deltagelse i efteruddannelse. Resultater fra en interviewundersøgelse og en survey*. Roskilde: Roskilde Universitet.

Andreasen, M. C. B., Rose, M., & Frederiksen, J. (2011). *At have noget at have det i... Virkningsevaluering af en sundhedsfaglig diplomuddannelse for akutsygeplejersker*. København: Professionshøjskolen UCC.

Bisgaard, J., Hansen, J. A., Lausch, B., & Rasmussen, C. L. (2012). *Diplomuddannelse i erhvervspædagogik som kompetenceudviklingsforløb*. København: Professionshøjskolen Metropol, Nationalt Center for Erhvervspædagogik.

Duch, H. S. (2017). *Uddannelse til erhvervsskolelærer: En diplomuddannelse i et spændingsfelt mellem erhvervsrettet efteruddannelse, voksenuddannelse og professionsrettet videreuddannelse*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag

Epinion. (2017). *Analyse af individers og virksomheders brug af voksen- og efteruddannelse*. København: Epinion.

EVA. (2010a). *Anerkendelse af realkompetencer på VEU-området. Undersøgelse som led i overvågning af lov nr. 556 af 6. juni 2007*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2012a). *Analyse af behov og relevans af professionsmasteruddannelser*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2012b). *Lederuddannelsers betydning for ledelsespraksis. Evaluering af offentlige lederes udbytte af lederuddannelser på diplomniveau*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2013). *Undersøgelse af masteruddannelserne*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2017a). *Aktiviteten på videregående VEU. Tendenser, årsager og udfordringer*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2017b). *Effekten af lederuddannelse for skoleledere. Effektanalyse af, hvad diplomuddannelse i ledelse betyder for læreres sygefravær og elevers læring*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2019a). *Erfaringer med digitalisering af VEU. Afsluttende rapport om udbredelse og kvalitet af e-læring og blended learning på VEU-området*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2019b). *Realkompetencevurdering (RKV) på voksen-, efter- og videreuddannelsesområdet i Danmark. Udviklingen fra 2010 til 2018*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Hansen, J. H., Carlsson, M., Hansbøl, G., Haugsted, M., Adriansen, H. K., & Knudsen, H. (2011). *Kvalificering og udvikling af Masteruddannelserne på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.

Højlund, C., Egendahl, J., & Mark, L. (2017). Portfolio – et lærings- og evalueringsredskab i Diplomuddannelsen i erhvervspædagogik. *Tidsskriftet Læring Og Medier (LOM)*, 10(17).

Jensen, A. & Thomassen, A. (2016). Læringsmål i masteruddannelser – et underviserperspektiv på teori-praksis relationen. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 11(21), 97-109.

KORA. (2013). *Effekterne af videregående efteruddannelse for faglærte*. København: Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

KORA. (2016). *Effekterne af videregående efteruddannelse for personer med videregående uddannelse*. København: Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

KORA. (2017). *Effektevaluering af voksen- og efteruddannelsesindsatsen*. København: Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Kristensen, N. & Rotger, G.P. (2011). *Effekter af efteruddannelse af faglærte og ufaglærte. Analyser af branchemobilitet og certifikater*. København: Anvendt KommunalForskning (AKF).

Kristensen, N. & Skipper, L. (2010). *Effektanalyser af voksenefteruddannelse. Analyse af private virksomheders brug af offentlig medfinansieret voksenefteruddannelse og effekterne på virksomhedernes udvikling*. København: Anvendt KommunalForskning (AKF).

Krogh, L. & Jensen, A. A. (2010). Lifelong Learning: Master Education – Personal Development or/and Professional Competence Development? I: *Proceedings of the 17th Improving Student Learning Symposium*. Oxford: Oxford Brookes University.

Nielsen, N.N., Skovhus, R., & Buhl, R. (2011). *Diplomuddannelsen i Uddannelses- og Erhvervsvejledning – effekter, problemstillinger og muligheder på individ- og organisationsniveau*. København: VUE – Videncenter for Uddannelses- og Erhvervsvejledning.

Plougmann-Copenhagen & Oxford Research 2017. *Analyse af partsstyringen og dialogen i VEU-systemet*. København: Ekspertgruppen for voksen-, efter- og videreuddannelse.

Rambøll. (2019). *Analyse af udbud af videregående VEU. Barrierer, drivkræfter og potentialer*. København: Rambøll Management Consulting.

Riis, M. (2016). Avatar-mediation and Transformation of Practice in a 3D Virtual World: Meaning, Identity, and Learning. Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Humanistiske Fakultet, Aalborg Universitet

Shapiro, H., Hansen, M. E., & Østergaard, S. (2014). *Kortlægning af kompetencebehov og barrierer for videregående VEU for faglærte inden for det tekniske og produktionsrettede område*. København: Styrelsen for Videregående Uddannelser

Stegeager, N. (2014). *Viden i bevægelse: Et studie af masterstuderende i spændingsfeltet mellem uddannelse og arbejdsplads*. Aalborg: Det Humanistiske Fakultet, Aalborg Universitet.

Sørensen, P. (2017). *Developing Leadership Behaviour: The Impact of Leadership Education*. Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet.

Walker, R. (2018). *Leadership Development as Organisational Rehabilitation: Shaping Middle managers as Double Agents*. Frederiksberg: Copenhagen Business School [PhD]. PhD series, No. 35.2018.

Weinreich, E. (2014). *Hvilke offentlige ledere er der brug for når velfærdstækningen flytter sig – Er diplomuddannelsens lederprofil svaret?* København: Copenhagen Business School.

Øvrig litteratur

Andersen, M. & Laugesen, C. (2012). Recognition of Prior Learning within Formal Adult Education in Denmark. *Prior Learning Assessment Inside Out*, 1(2).

EVA. (2010b). *Anerkendelse af realkompetencer i et nordisk perspektiv*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018). *Dansk-Engelsk Uddannelsesterminologi*. Besøgt d. 16.09.2019 på: <https://ufm.dk/uddannelse/anerkendelse-og-dokumentation/dokumentation/termbase/termrapport.pdf>.

Litteraturstudie om videregående VEU

© 2019 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Thomas Søndergaard

ISBN (www) 978-87-7182-352-3

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk